

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt

Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov

P. b. b.

LETNIK XXXI.

CELOVEC, PETEK, 18. JUNIJ 1976

ŠTEV. 25 (1766)

Ob našem jubileju

V teh dneh mineva trideset let od tistega dne, ko je 14. junija 1946 izšla prva številka „Slovenskega vestnika“. Izšla je na Dunaju, kajti kakor prej že večkrat v zgodovini koroških Slovencev je moral tudi naš list izven ožje domovine iskati in najti možnost, da zakriči v svet svojo besedo — vest o življenju, delu in borbi slovenske narodne skupnosti na Koroškem. In svojo besedo je zakričal „Slovenski vestnik“ glasno, odločno, pogumno, zavedajoč se, da nadaljuje svetlo tradicijo partizanskega tiska; odločen, da hodi po stopinjah tistih, ki so sredi krvavih borb proti fašističnemu nasilju z junaškim bojem in krvavimi žrtvami polagali temelje novemu svetu, v katerem bo med narodi in ljudmi prevladovalo prijateljstvo, enakopravno sodelovanje in bratsko sožitje.

Od takrat je minilo trideset let. V vsem tem času je bilo tistim, ki smo v tej ali drugi obliki sodelovali pri „Slovenskem vestniku“ in skrbeli za njegovo redno izhajanje, po eni strani v ponos in v čast, da smemo dalje graditi na načelih, ki jih je izoblikovala Osvobodilna fronta; ravno to pa nam je tudi nalagalo obveznost, da mora vse naše delo prevevati posebna odgovornost do naroda in njegovega junaškega boja, v katerem smo Slovenci ogromno žrtvovali ne le za lastni obstoj, ampak tudi za uveljavljanje pravičnih mednarodnih odnosov.

Iz te zavesti je bil „Slovenski vestnik“ vedno in v vsakem položaju odločen glasnik naših teženj za dosego enakopravnosti in klicar dobrega sožitja med narodi. Ko se danes ob jubileju oziramo nazaj na prebujeno pot, moramo žal ugotoviti, da izpolnjevanje te odgovorne naloge ni bilo vedno lahko; preveč je bilo dogodkov, ob katerih bi lahko obupavali, če ne bi bilo vse naše delo zgrajeno na zaupanju v lastne sile in prežeto z vero v zmago resnice in pravice.

Trideset letnikov „Slovenskega vestnika“ zato ni le kronika življenja in dela našega ljudstva, marveč je predvsem tudi dokumentacija krivic, ki se godijo slovenskemu človeku na Koroškem. Ob mnogih razveseljivih uspehih, ki smo jih dosegali na raznih področjih našega narodnega, kulturnega in gospodarskega udejstvovanja, se kot rdeča nit skozi vso našo zgodovino vrstijo primeri diskriminacije, zapostavljanja, hujskanja in fizičnih napadov, pa še mnogih drugih oblik krivičnega odnosa do naše narodne skupnosti.

Ravno zato pa je „Slovenski vestnik“ bil, je in boče ostati v pravem pomenu besede glasnik koroških Slovencev, ki se zaveda svoje tradicije in svoje pravice iz tradicije izvirajoče obveznosti. Kot glasilo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem bo tudi v bodoče pogumno razkrival krivice, ki jih mora še vedno prenašati naš človek. Dosledno postavljaj zahteve, da mora tudi Slovenec na Koroškem zaživeti in biti priznan kot enakopraven državljani; da morajo biti dosledno uresničene njegove pravice, zapisane v državni pogodbi. Kot del demokratičnega tiska bo slej ko prej kritično opozarjal na razne nezdrave pojave v koroški in avstrijski družbi ter si prizadeval za utrjevanje zdrave državljanske zavesti, zgrajene na solidnih temeljih avstrijske zgodovine, ki se ne omejuje na razne dvomljive „tisočletnice“, ampak sega iz preteklosti v današnjo stvarnost, porojeno iz ogromnih žrtev — tudi in še predvsem iz vrst koroških Slovencev — za zopetno vzpostavitev neodvisne demokratične avstrijske republike. In kot napreden list bo kot doslej stal v vrstah tistih, ki si prizadevajo za pravičnejši svet, svet miru, svobode in splošnega napredka, za svet, v katerem bo človek človeku brat in narod narodu sosed — ne glede na razlike jezika, barve kože, svetovnega nazora in socialnega položaja.

Zavedamo se, da so to težke in odgovorne naloge. Zato pa naj bo tudi ob tem našem jubileju poudarjeno, da bo „Slovenski vestnik“ le tedaj odraz vsega našega hotenja, našega življenja in našega ustvarjanja, če bo zares stvar in skrb vseh nas, če se bomo vsi strnili okoli njega in vsak po svojih možnostih in sposobnostih skrbeli, da bo ostal našemu ljudstvu klicar in usmerjevalec.

Ob jubileju našega glasila lahko z zadovoljstvom in s ponosom zabeležimo, da pomeni trideset letnikov „Slovenskega vestnika“ bogato spominsko knjigo, pester in zanimiv dnevnik koroških Slovencev, kjer je zapisanih nešteto izvedenih akcij in osebnega odrekovanja v korist skupnih teženj. To nas obvezuje, da si to važno in uspešno sredstvo našega boja ohranimo, ga okrepimo in izboljšamo, da ga oplemenitimo z našo skupno prizadevnostjo in ga čuvamo kot našo veliko pridobitev, kot učinkovito demokratično orožje v rokah ljudstva, ki se mora še vedno boriti za svoj obstoj in vsestranski razvoj.

Zvest tradicijam, iz katerih se je rodil pred tridesetimi leti, bo „Slovenski vestnik“ tudi naprej odločen zagovornik resnice in pravice — zavedajoč se besed, ki jih je zapisal naš veliki Ivan Cankar: „Ponos je v mojem srcu: kljub vsem naukom, opominom, očitkom, kljub zasmehu, zmerjanju in natočevanju je vse moje življenje in nehanje služilo najvišji ideji, r e s n i c i ! Kar sem videl z očmi in z razumom, nisem zatajil; in ne bi zatajil za same zlate nebeške zvezde. Resnica pa je posoda vsega drugega: lepote, svobode, večnega življenja. Dokler sem zvest resnici, sem zvest sebi; dokler delam v njenem imenu, bo moje delo rodovitno, ne bo ovenelo od pomladi do jeseni...“

Rado Janežič

Kocka je padla!

S sklepom treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank dne 9. junija 1976 so se končno razblinile vse iluzije, da bo prišlo do pragmatične rešitve našega vprašanja brez predhodnega ugotavljanja manjšine. Nasprotno, kancler dr. Kreisky je kapituliral pred nemškim nacionalizmom v koroških strankah tudi glede vrstnega reda pri predvidenem reševanju. Medtem ko je namreč kancler dolejš zagovarjal načelo, najprej pospeševati in potem prešteti, se je uklonil zahtevi, ki terja najprej prešteti in šele od tega napravi odvisno pospeševanje. Pri tem ne spremeni ničesar, če kancler sedaj povezuje prešteti in pospeševanje ter izjavlja, da je to celota in da je mogoče zakona sprejeti le kot celoto.

Razmere nas silijo, da gledamo na razvoj dogajanj stvarno, brez sentimentalnosti. Kdor le malo pozna zgodovino, ve, da nemškimi nacionalisti nikdar ni bilo do rešitve in da so imeli in imajo le en sam interes — da preprečijo vsakršno ureditev. To so lahko sklepali in lahko valili krivdo na manjšino vse dolje, dokler jim je uspelo prikazovati predstavnike manjšine za nedostopne za vsak dialog in sebe kot ovčice, ki jim gre edinele za zaščito pravic večine, ki jih manjšina baje ogroža s svojimi prenapetimi zahtevami.

V trenutku pa, ko smo koroški Slovenci uspeli prepričati in pridobiti napredne sile in številne demokrate tudi večinskega naroda za podporo naših upravičenih teženj in zlasti za preprečitev ugotavljanja in smo tudi pri razgovorih z eksperti pokazali potrebno gibčnost in pripravljenost za sporazumno reševanje, poznamo nacionalističnim krogom ni preostalo nič drugega kot priti z resnično barvo na dan: s prešteti je treba preprečiti sporazumno reševanje med pristojno vlado in zakonodajalcem ter prizadeti narodno skupnostjo.

S svojim vplivom potom svojih pristašev v vseh strankah so uspeli tudi topof, kakor v vsej zgodovini in še posebej leta 1958 pri odpravi obveznega dvojezičnega šolstva ter leta 1972 pri preprečitvi izvajanja zakona o dvojezičnih topografskih napisih in označbah. Kakor takrat je vlada kapitulirala tudi tokrat!

Topof pa gre za več: gre za revizijo določil državne pogodbe, ki jih je Avstrija sprejela v zaščito slovenske in hrvaške manjšine. Na to revizijo koroški Slovenci nikdar ne bomo pristali. Ne le zato, ker predstavlja člen 7 mednarodno obveznost, marveč še posebej zato, ker je člen 7 sad in priznanje naše anti-fašistične borbe in pomeni v tem smislu tudi obveznost Avstrije, da

popravi nacionalno škodo, ki smo jo koroški Slovenci utrpeli zaradi nasilne germanizacije v prvi republiki in zlasti v času nacizma, pa tudi po zadnji vojni vse do današnjih dni.

In prav v tej luči gledano po strankah sklenjeno prešteti ne pomeni poprave nam prizadete škode, marveč pomeni dejansko zacementiranje uspehov dosedanje germanizacije in kot osnova za nadaljnje reševanje odprtih vprašanj zakonito možnost za nadaljevanje raznarodovanja in torej za prizadevanje nadaljnje nacionalne škode.

Zakon o narodnih skupnostih in zakon o novelizaciji zakona o ljudskih štetjih sta tudi kot „nerazdružljiva enota“ potemtakem v bistvu instrument nadaljnega okrnjevanja manjšinsko-varstvenih določil in

mo in kjer neprenehoma proti stalnemu pritisku oblastne avtoritete izpričujemo v vsakdanji potrebi in izkušnji utemeljeno, bolj instinktivno kot zavestno občutje svoje narodne in v vse širšem obsegu svoje jezikovne pripadnosti.

To so tudi osnove za tako imenovano pragmatično reševanje, za katero smo bili koroški Slovenci, dosledni svojemu načelu, da je kolikor toliko zadovoljiva rešitev narodnostnega vprašanja mogoča samo v sporazumu med pristojno vlado in zakonodajalcem na eni ter prizadeto narodno skupnostjo na drugi strani, vedno iskreno pripravljeno.

Ta način reševanja je zadnji sklep predstavnikov treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank, da se ne le izvede prešteti posebnih vrst, marveč da naj le-to tudi služi kot osnova za priznanje pravic člena 7, onemogočil in nas silil v konfrontacijo.

Ne radi, toda prisiljeni se bomo morali spoprijeti tudi s to najbolj prefriganano nakano nemških nacionalistov in neonacistov. Pri tem se zavedamo, da spričo oživitve nemškega militantnega nacionalizma, kakor brez vsake krinke prihaja do izraza v neposredno v gornjem sklepu organiziranih pohodih v kraje naše avtohtone naselje, v kotmar vasi, v Št. Jakobu in Škocijanu, katerim bodo sledili v prihodnjih mesecih vse do prešteti še številni masovni shodi, ta spoprijem ne bo lahak. Iz zgodovine vemo, da nemški militantni nacionalizem — in to v potencilni meri hujše od vsakega drugega nacionalizma — ne pozna obzira. Iz neposredne izkušnje nam je znano, da ga pri tem ne ovirajo niti varnostne oblasti, v kolikor ga sploh dejansko ne podpirajo! Nedvoumne izjave in skrite grožnje v Kotmar vasi so le še ponoven dokaz za te naše zgodovinske izkušnje.

Zavedamo pa se tudi, da smo v še hujšem obdobju storili, kar je zahteval od nas zgodovinski trenutek. Zato tudi danes ne moremo dovoliti, da bi nam bivši nacisti in njihovi nasledniki kratili pravice, ki smo si jih priborili s svojim doprinosom v anti-fašistični borbi! Naša vera v lastno in v lastnem revolucionarnem uporu utemeljeno pot je lahko toliko močnejša, ker prav v zadnjem času lahko vidimo, da v tej borbi za demokratične in v našem primeru dejansko za človekove pravice nismo sami, marveč nas iz dneva v dan podpira vse več avstrijskih demokratov. Nemškimi nacionalistom ne gre namreč le za naše pravice, marveč jim gre za naskok na demokracijo sploh in za pohod na načela, kakor prihajajo

1946
Slovenski
vestnik
trideset let
1976

Kocka je padla!

do izraza v zaključnem dokumentu helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Ta načela vsebujejo potrebo odstranjanja in ublažitve napetosti med narodi v korist ohranitve in zagotovitve mirnega sožitja v deželi in miru v srcu Evrope.

Če bomo pravilno gledali in ocenjevali, zlasti pa tudi vodili našo borbo v tem širšem mednarodnem sklopu dogajanj, nas ni treba biti strah, ker smo lahko prepričani, da nas bo ves demokratični svet podprl, v kolikor bomo sami storili svoje v obrambo človekovih pravic, ki nam grejo!

Spričo dejstva, da gre tudi za revizijo državne pogodbe, pa smo lahko tudi prepričani, da država matičnega naroda, ki je s svojim podpisom pristopila k državni pogodbi, ne bo mirno gledala kršitve pogodbe prav v pogledu tistih določil, od katerih je bilo odvisno njeno priznanje meja z državno pogodbo vzpostavljene neodvisne in demokratične Avstrije.

Zato vsak, ki ovira in onemogoča rešitev člena 7 v korist slovenske in hrvaške narodne skupnosti, konec konca odpira vprašanje meje!

Če že ne zaradi jasnih določil petega odstavka člena 7, bi zaradi zagotovitve meje država morala prepovedati vse organizacije, ki jim je zgolj zaradi upravičenosti njihovega obstoja potreben „prastrah“ s stalnim hujskanjem in izigravanjem vprašanja meje, ne pa stalno pred njimi kapitulirati — pričeni z odpravo obvezne dvojezične šole pa do dejanske revizije določil državne pogodbe s sklepom pogojevanja njihove veljavnosti in njihove izvedbe od številčne moči slovenske narodne skupnosti. Če že ne varnost obstoja slovenske narodne skupnosti, varnost lastnih meja bi morala biti imperativ državi, da ukrepa proti grobarjem svoje neodvisnosti v smislu temeljnega dokumenta, ki se nanaša na vzpostavitev neodvisne in demokratične republike Avstrije.

Ob tridesetletnici svojega obstoja bi „Slovenski vestnik“ kot glasilo težnj slovenske narodne skupnosti na Koroškem gotovo rad za beležil pozitivnejšo bilanco odnosov med državo in njenimi slovenskimi državljani. Na žalost pa se v teh tridesetih letih in v zadnjem polstoletju ni nič spremenilo: slej ko prej doživljamo, da manjšinske politike na Koroškem ne vodi država, ampak jo usmerjajo kot „država v državi“ nemške militantne nacionalistične sile — razumljivo ne v korist, marveč na škodo slovenske narodne skupnosti.

dr. Franci Zwitter

PREDSEDNIK SZDL SLOVENIJE RIBIČIČ:

Jugoslavija nikoli ne bo sprejela sklepa o štetju manjšin v Avstriji

Med svojim bivanjem na Dunaju, kjer se je prejšnji teden udeležil tamkajšnje Cankarjeve proslave, je predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič podal izjavo za avstrijsko RTV, kjer je zavzel stališče predvsem tudi k zadnjemu sklepu treh v parlamentu zastopanih strank o izvedbi štetja manjšin. Poudaril je, da se Jugoslavija ne strinja s to odločitvijo, niti je ne bo nikoli sprejela, ker pomeni „zanikanje avstrijske državne pogodbe kakor tudi helsinških sklepov“.

Predsednik Ribičič je menil, da je v avstrijskem javnem mnenju čutili spremembe v prid pozitivni ureditvi manjšinskega vprašanja, da pa odgovornost za to, da omogočijo manjšinam priti do njihovih pravic, slej ko prej nosijo zvezna vlada na Dunaju ter deželni vladi na Koroškem in Gradiščanskem. Posebej

je Ribičič naglasil, da se je Jugoslavija vedno zavzemala za to, da morajo prisotni avstrijski dejavniki manjšinsko vprašanje reševati v sodelovanju in sporazumno z manjšinami; pri tem je odobrvala postopno reševanje in jo je v tem pogledu navajal določen optimizem.

Toda odkar so sprejeli tristrankarsko odločitev, se je položaj spremenil, je poudaril Ribičič, kajti „preštevovanje manjšin — kar pravzaprav pomeni sploh zanikanje njihovega obstoja — bo onemogočilo vsako sporazumno rešitev manjšinskega problema“. To pa tudi ne izključuje možnosti zaostrižev odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo, kar je še tembolj obžalovanja vredno, ker je v odnosih med obema državama na številnih področjih prišlo do pozitivnega razvoja.

Na omenjeni Cankarjevi proslavi na Dunaju, ki so se je udeležili med številnimi častnimi gosti tudi avstrijski zunanji minister dr. Bielka, veččlanska delegacija iz Slovenije ter zastopniki osrednjih organizacij koroških Slovencev, je o Cankarju in njegovem mestu v slovenski ter evropski literaturi govoril podpredsednik SAZU akademik dr. Bratko Krefl. Ob tej priložnosti je — očitno v zvezi z letošnjo „tisočletnico“ Koroške — dokumentirano orisal tudi slovenski del koroške zgodovine, ki sega dosti dalj nazaj kot tisoč let. Zato pa se, kot je poudaril dr. Krefl, ob stoletnici velikega umetnika in humanista Ivana Cankarja „po pravici ne le slovenski narod, temveč sleherni demokratično misleči in čuteči človek sprašuje, zakaj slovenski manjšini, ki na Koroškem prebiva že 1200 let, kljub državni pogodbi ni dovoljeno imeti niti dvojezičnih krajevnih napisov, da o drugem ne govorimo.“

Neizpolnjevanje avstrijske državne pogodbe ter kratenje osnovnih pravic in svobod slovenski manjšini na Koroškem pa je obsodil tudi član predsedstva Zveze združenj borcev NOV Slovenije Vladimir Šenk, ko je minulo soboto govoril na spominski svečanosti v nekdanjem koncentracijskem taborišču v Podlublju, posvečeni spominu na žrtve in trpljenje zavednih Slovencev po taboriščih in zaporih širom Evrope med drugo svetovno vojno.

Pomočnik jugoslovanskega zunanjega ministra

SE JE SPOZNAL S POLOŽAJEM KOROŠKIH SLOVENCEV

Pomočnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve pri Zveznem izvršnem svetu SFR Jugoslavije Redžaj Suroi se je ob priložnosti svojega obiska nekaterih mest v Avstriji v četrtek 10. junija 1976 sestal tudi s predstavniki koroških Slovencev v Celovcu. O priložnosti kosila, ki ga je za odličnega gosta priredil generalni konzul SFRJ v Celovcu Bojan Lubej, so predstavniki iz Beograda tolmačili trenutno stanje slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Pomočnik zveznega sekretarja je zagotovil, da bo Jugoslavija tudi o bodoče kot doslej podpirala prizadevanja koroških Slovencev in tudi s svoje strani skrbela za polno uresničitev člena 7 državne pogodbe.

Razgovora so se poleg generalnega konzula udeležili še konzul Peter Zupančič in vicekonzul Milan Miškov, za ZSO predsednik dr. Franci Zwitter in podpredsednik dr. Avguštin Malle, za NSKS pa predsednik dr. Matevž Grilc in član glavnega odbora prof. Jože Wakounig.

Minulo nedeljo v Kotmari vasi:

Hujskaška protislovenska demonstracija kot „priprava“ ozračja za preštevovanje manjšine

Koroška, prav posebej še njen narodnostno mešani teritorij, drči po krivdi odgovornih v državi in deželi v nevaren narodnostni boj. Koroški Slovenci smo že leta svarili pred popuščanjem nemškimi nacionalistom, ki jim ne gre za enakopravno sožitje obeh narodov na Koroškem. Sklep o ugotavljanju manjšine Koroški ni prinesel narodnostne pomiritve, temveč le nasprotno: brezmejno hujskanje proti koroškim Slovencem in vsem tistim, ki so za to, da se po duhu in črki izpolni sedmi člen avstrijske državne pogodbe.

Očividno dokaz za to je bilo „blagoslavljanje bandere“ v Kotmari vasi. Vendar to še dolgo ni bila zadnja prireditve take vrste. Nasprotno, načrtno si Heimatdienst s svojimi vključenimi organizacijami prizadeva, da bi čim bolj zanetil nacionalne spore in narodnostno mržnjo na Koroškem.

Kljub temu, da so bile priprave velike in so organizatorji pričakovali menda nad deset tisoč udeležencev, se je udeležilo kotmirškega protislovenskega shoda, ki ga je sklicala novoustanovljena krajevna organizacija koroških brambovcev, le okoli tri tisoč ljudi. Poleg številnih zastopnikov strank in javnega življenja se je počutil zelo domačega v vrstah nemških nacionalistov tudi predsednik koroške ljudske stranke, Bacher. Prireditelji in udeleženci shoda so navdušeno pozdravili tudi hrvaške ustaše in pripadnike bivših SS-ovskih enot. Cerkvene obrede sta opravila katoliški in protestantski duhovnik, igrala pa je vo-

jaška godba.

Kot glavni govornik shoda je bil napovedan predsednik koroškega Heimatdiensta, Feldner. Že predgovorniki so se na vso moč trudili, da bi zanj ustvarili pravo vzdušje. Tako je predsednik krajevne organizacije koroških brambovcev govoril o potrebi obrambnega boja z umskimi sredstvi. Sames, predsednik brambovcev, je dejal, da se mu zdi Koroška v nevarnosti. Koroški nadvindišar Einspieler pa je označil Heimatdienst kot najostrejši meč. Solidarno se je tem govornikom pridružil tudi Bacher, ki je nastopil kot posledovodi deželni glavar. Potem ko je poudaril, da ga še tako hudo zasramovanje ne bo odvrčalo od tega, da bi se še v prihodnje udeležil takih prireditev, se je priliznil nemškimi nacionalistom še s tem, ko je rekel, da bodo koroški brambovci potrebni še preko meje tega tisočletja in da je delo Heimatdiensta in brambovcev danes in v bodoče aktualno.

Zaključek je napravil Feldner. Med drugim je pozdravil sklep o ugotavljanju manjšine, ga označil kot izpolnitev dolgoletnih zahtev avstrijsko zavednih in demokratičnih Korošcev, hkrati pa zahteval, da morajo vse rešitve imeti za podlago mero tridesetih odstotkov. Poleg trditve, ki se ponavljajo že leta, da desetletja, je naperil Feldner, kot že vsi njegovi predgovorniki tudi glavno ost proti solidarnostnemu gibanju za pravice koroških Slovencev. Tokrat torej ni bruhal iz sebe samo sovraštvo napram koroškim

Slovincem, temveč tudi do vseh avstrijskih demokratov, ki podpirajo boj Slovencev. Vse tiste, ki se nočejo podrežati heimatdienstovskim zahtevam, je blatil z oznakami kot „levoradikalni krščanski komunisti in Tito-Slovinci“, „komunisti in levi klerikalci“, kot višek vsega pa dodal oznako „degenerirana tolpa“.

Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev, ki je že teden dni prej opozarjal, da bo potekalo „blagoslavljanje bandere“ v protidemokratskem in antislovenskem vzdušju je ob tej priložnosti delil letake, v katerih je navzoče opozarjal na značaj prireditve. S Solidarnostnim komitejem so sodelovali tudi mladi kotmirški demokrati, ki so na ta način poleg drugih Kotmirčanov, ki so bodisi ostali doma ali pa se odpeljali na izlet, aktivno izrazili svoje nezadovoljstvo nad takimi prireditvami.

Nedeljska prireditve mora biti za vse demokrate v Avstriji signal, da se ne glede na svetovnonazorska načela še bolj strnejo v boju proti vsem protidemokratskim pojavom v avstrijski družbi. Vsem tistim predstavnikom države in dežele, ki jim ne gre le za kratkoročne in dvomljive uspehe pa bi moral biti hujskaški shod v Kotmari vasi vzrok več, da premislijo svoj sklep o ugotavljanju manjšine, ga prekličejo in nato najdejo skupno rešitev vseh odprtih vprašanj s predstavniki manjšine. S tem bi prispevali velik del k temu, da se obvarujeta Koroška in Avstrija pred hujskim.

ODBORA ZSO POUĐARJATA:

Kakršno koli preštevovanje

KOT PODLAGA ZA REŠEVANJE ČLENA 7
JE ZA KOROŠKE SLOVENCE NESPREJEMLJIVO

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji dne 10. junija 1976 po poročilu in temeljiti razpravi o pogovorih med eksperti vlade in v parlamentu zastopanih strank ter predstavniki slovenske narodne skupnosti z ogorčenjem obsodila sklep predsednikov treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank z dne 9. junija 1976 o nadaljnjem načinu reševanja odprtih vprašanj člena 7 državne pogodbe. V izjavi, ki sta jo soglasno sprejela, je rečeno:

● Odbora ZSO ugotavljata, da brutalni sklep predsednikov v parlamentu zastopanih strank, da se izvede predhodno ugotavljanje manjšine kot osnova za nadaljnje reševanje življenjskih vprašanj slovenske narodne skupnosti, pomeni surovo Brisiranje pripravljenosti osrednjih slovenskih organizacij, da v sporazumu z vlado in zakonodajalcem najde sporazumno rešitev odprtih vprašanj, nadalje popolno kapitulacijo vlade pred nemškimi nacionalisti in neonacisti ter izredno hud udarec vsem nadaljnjim poskusom vzajemnega reševanja.

● Odbora ZSO ponovno poudarjata z vso odločnostjo, da je za slovensko narodno skupnost kakršno koli ugotavljanje ali preštevovanje za reševanje vprašanj člena 7 nesprejemljivo. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem se bo zato z vso močjo zavzemala, da skupaj z Narodnim svetom koroških Slovencev in z demokratičnimi silami večinskega naroda prepreči nakano, da bi s preštevovanjem okrnili krajevno in stvarno območje člena 7 državne pogodbe in s tem preprečili uresničitev pravic slovenske narodne skupnosti na celotnem znanem ozemlju avtohtone naselitve; na vsak način pa bo poskrbela, da rezultati sklenjenega preštevovanja ne bodo mogli služiti reševanju našega vprašanja.

● Odbora ZSO vidita v načrtu, da se pravice iz člena 7 pogojijo s številčno močjo slovenske narodne skupnosti, izrazit poskus revizije državne pogodbe, na katero koroški Slovenci nikdar ne bomo pristali.

Ker vlada in zakonodajalec, kakor je razvidno iz tega brutalnega sklepa, očitno noče reševati odprta vprašanja v sporazumu z manjšino, ki je prav v zadnjih tednih znova pokazala svojo pripravljenost za konstruktivno vzajemno reševanje, je slovenska narodna skupnost v bodoče prisiljena, da za zagotovitev manjšinsko-varstvenih pravic, ki jih vsebuje člen 7 državne pogodbe, v notranjosti države vodi ostrejšo demonstrativno politiko ter išče pomoč in podporo tudi na mednarodni ravni, zlasti pri državi matičnega naroda.

Osrednji organizaciji o nadaljnjih ukrepih

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev sta se na seji koordinacijskega odbora dne 14. junija 1976 po temeljiti razpravi o položaju, ki je nastal po sklepu treh strank, da se izvede ugotavljanje manjšine, sklenila konkretne korake in ukrepe za preprečitev ugotavljanja in izdelala poseben načrt, da onemogočita, da bi rezultati morebitnega preštevovanja služili za reševanje življenjskih vprašanj slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Zastopniki ZSO in NSKS so ugotovili, da pomeni predmetni sklep treh strank dokončno in popolno kapitulacijo odgovornih političnih dejavnikov pred nacionalističnimi zahtevami koroških strank, ki se še na-

dalje protivijo realizaciji člena 7 državne pogodbe. Zato bosta osrednji organizaciji pokrenili vse potrebno za nadaljevanje internacionalizacije koroškega manjšinskega vprašanja.

Pri oceni trenutnega položaja sta organizaciji ugotovili, da ravnajo stranke enako kot leta 1972. Kakor se tedaj niso zmenile za slovenska stališča in za mednarodne obveznosti, tako se tudi topot ne ozirajo na mednarodne pogodbe, ne na utemeljene pomisleke slovenske narodne skupnosti, niti na njeno pripravljenost za sporazumno reševanje. Da pri tem očitno iz strahu za glasove volivcev sodeluje tudi državna politika, utegne močno škodovati ugledu Avstrije tudi v svetu.

ZADNJA VEST:

Nevarna zaostritev ozračja na Koroškem

Tik pred iztiskom naše jubilejne številke smo zvedeli, da so neznani storilci v noči od torika na sredo razstrelili Steinerjev spomenik v Velikovu, le nekaj ur zatem pa razbili okenska stekla tamkajšnje slovenske Posojilnice. Po prvih komentarjih pomeni ta akcija nevarno zaostritev ozračja na Koroškem.

V zvezi z namerami vlade in strank, da kot pogoj za izpolnitev člena 7 izvedejo predhodno štetje manjšine, smo koroški Slovenci ponovno opozarjali, da tak sklep ne more služiti mirnemu sožitju in da bo nasprotno izzval eskalacijo nacionalizma. Zdaj se je to očitno zgodilo.

Odločno pa odklanjamo in protestiramo proti izjavam deželnega glavarja, ki spriče eskalacije nemškega nacionalizma ob zborovanju KHD v Kotmari vasi, kjer so v zvezi s Slovenci in njihovim bojem za dosego pravic govorili celo o „degenerirani tolpi“, krivdo za velikovski atentat v naprej naprli Slovincem in usmeri poizvedbe samo v eno smer ter jih odvrne od druge strani. V Velikovu so strokovnjaki dinamita namreč že enkrat pokazali svoje sposobnosti. Prav tako pa je tudi nekdanji poživ Reichstaga pokazal, kakšnih provokacij se poslužujejo fašisti, kadar jim je to potrebno.

Slovenski politični tisk na Koroškem

vedno v prvih vrstah boja za pravice našega ljudstva

Slovenska politična publicistika na Koroškem v nobenem obdobju ni narela na ugodne razvojne možnosti. Že od svojih prvih početkov naprej se je morala bojevati z in proti družbenim dejavnostim, ki so pri večinskem narodu ne le omogočali, marveč tudi pospeševali razvojno pot političnega tiska.

Do zloma monarhije je imel slovenski politični tisk na Koroškem morda le nekoliko ugodnejše razvojne možnosti; vendar moramo tudi te možnosti videti v okviru socialne strukture slovenskega prebivalstva in v sklopu imperialističnih načrtov buržoaznega razreda gospodovalnega naroda v državi. Če upoštevamo oba faktorja, žele moremo približno ovrednotiti velikansko delo, ki so ga opravili koroški Slovenci na področju politične publicistike. Ob svojem dnevnem delu so skušali analizirati potek političnega dogajanja v deželi in izven nje, v rednih presledkih so nudili predvsem slovenskemu prebivalstvu na Koroškem osnovno politično informacijo, dostikrat pa so mu s političnimi programi kazali pot za njegov nadaljnji obstoj.

Ostro ločevanje slovenske periodike na Koroškem na politično in nepolitično (leposlovno in zabavno) je seveda brezpredmetno. V času zatiranja vsakega političnega gibanja v prvi polovici devetnajstega stoletja in poznejšega prav tako zlobnega in morda še bolj učinkovitega zatiranja slovenske besede s pomočjo gonja spodarskih mehanizmov — spominjamo se le na dolgoletno borbo za ustanovitev ene same slovenske tiskarne na Koroškem — pomeni vsaka slovenska tiskana beseda tudi kulturno-politično dejanje, ki se je moralo izbojevati s političnimi prijemi. V drugi polovici devetnajstega stoletja vidni predstavniki koroškega političnega življenja slovenskemu prebivalstvu niti niso prisojali zmožnosti kulturnega ustvarjanja. Najraje so govorili o posebnem slovenskem jeziku na Koroškem, ki da se razlikuje od „novoslovenskega“ jezika kranjskih hujšakcev, kar pa jih seveda ni motilo, da so svojo politično borbo vodili prav v tem jeziku in da so se ga posluževali tudi pri izdajanju protislovenskih listov.

Tudi Andrej Einspieler se je moral ob ustanavljanju slovenskega političnega časopisa v nemškem jeziku STIMMEN AUS INNERÖSTERREICH v svoji borbi, ki je privedla nazadnje do uspeha, posluževati zakonov, ki jih je izglasoval vladajoči razred. Pri tem se ni boril le proti posvetni gospodi, ampak je preklinjal tudi vse tiste „višje farije“, ki jim njegov pravični boj ni bil po volji.

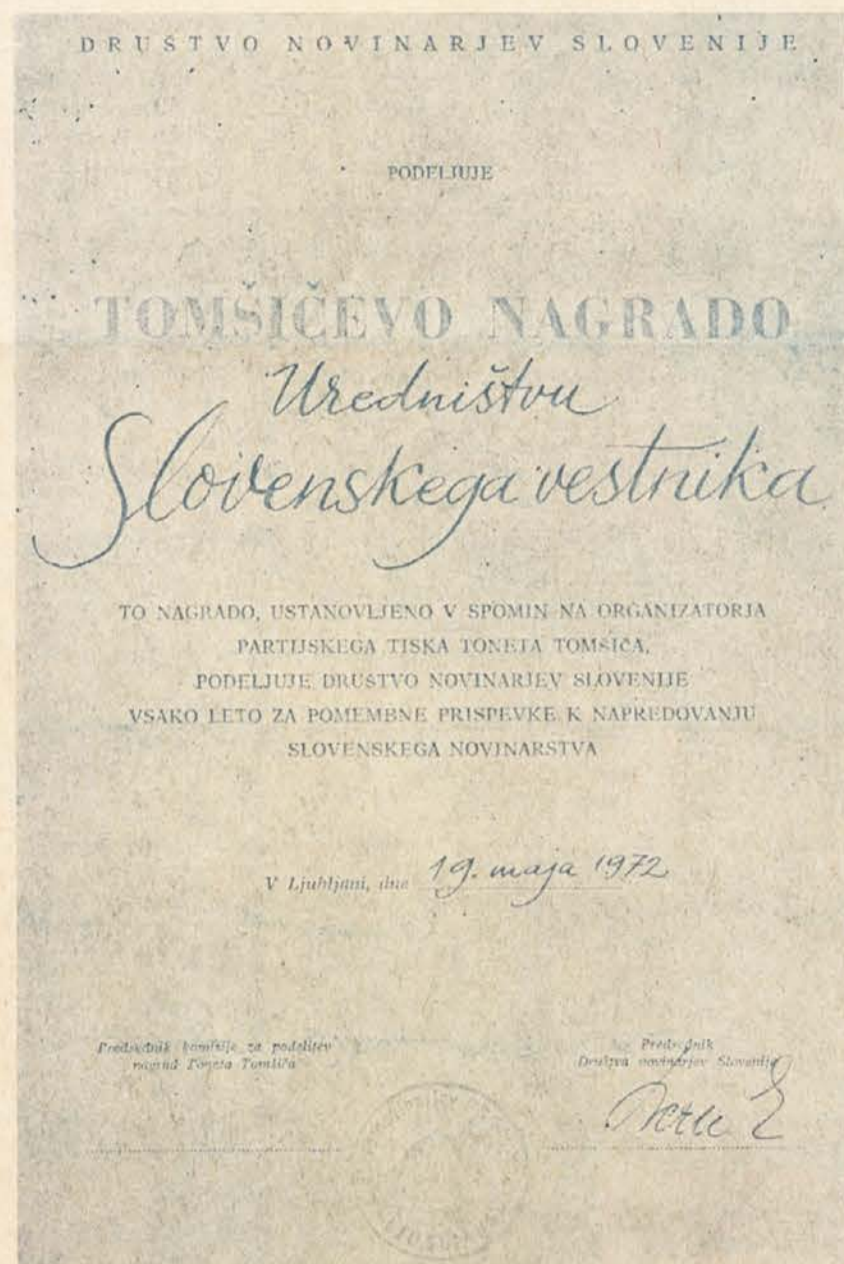
Andreju Einspielerju, privržencu liberalnega katolicizma, sta uglaševala pot predvsem Anton Janežič in M. Majar Ziljski. Leposlovna glasila Antona Janežiča so obenem velikega političnega pomena, saj nam ne pričajo le o leposlovnih prizadevanjih koroških Slovencev, temveč nam dajejo tudi verodostojno sliko narodnopolitičnega življenja na Koroškem. Listi SLOVENSKA BČELA (1850—53), GLASNIK SLOVENSKEGA SLOVSTVA (1854), GLASNIK SLOVENSKEGA (1858—68) in (1869—78) so seveda pomembni za ves slovenski prostor.

Matija Majar Ziljski je s SLAV-LJAN-om (1873—75) širil zanimanje za vseslovensko idejo in za ilirizem. Z letaki velikega političnega pomena pa je nastopil že v letu meščanske revolucije 1848 in dopisoval v razne slovenske liste. V Ljubljanski SLOVENIJI je Andrej Einspieler sam zastavil pero in poročal o narodno-političnih razmerah — predvsem o slovenskem šolstvu — svoje ožje domovine. V SLOVENSKEM PRIJATELJU oziroma SLOVENSKEM PRIJATELJU (1852—73) je našel

nekako „vadnico“, kjer je zbiral izkušnje za svojo poznejšo publicistično aktivnost na političnem področju.

Katere so bistvene poteze tega velikega oblikovalca slovenske časnikarske besede? Šel je pot, ki edina je vodila koroškega Slovence do intelektualnega poklica, ne da bi se izneveril svojemu narodu. Duhoven Andrej Einspieler je bil vse svoje življenje neizprosno in trd boj s posvetno in cerkveno oblastjo ter proti anonimnim nasprotnikom. Bil je kaznovan, prestal cerkveni zapor, prenašal zapovedi — in vendar ga niso uklonili. Vse svoje življenje je iskal pot k narodu, skušal najti osnove za skupen boj slovenskega in nemškega prebivalstva, ki naj bi koroškim Slovincem prinesel tudi njikove nacionalne pravice. Vendar pa je v teh svojih prizadevanjih, v tem svojem boju tragično propadel. Pove-

vil svoj politični program, ki ga je v SLOVENCU (1865—67) razširil in radikaliziral, vendar se k njemu v bistvu spet vrnil s svojim MIROM (1882—1920). Njegov nemški list je propadel vsled pritiska oblasti in intrigantstva njegovih nasprotnikov na strani večinskega prebivalstva. Simon Muden, župnik in znan narodni buditelj, je v listu opozoril na za držanje koroškega deželnega zbora nasproti Slovincem v deželi ter videl prav zaradi oholega nastopanja tega predstavniškega telesa ogroženo integriteto Koroške. Hujšega prekrška tudi za tedanje razmere član kar Muden ni mogel zagrešiti; istotako Einspieler, ki je prispevek opilil in radikalnejše formuliral. Einspieler je moral plačati šestdeset dolginarjev in presedeti trideset dni za samostanskimi rešetkami. Doživel pa je tudi „meščansko smrt“ — ni

TOMSIČEVA NAGRADA

ki je bila ustanovljena v spomin na organizatorja partijskega in partizanškega tiska Toneta Tomsiča in jo Društvo novinarjev Slovenije podeljuje za pomembne prispevke k napredovanju slovenskega novinarstva, je častno priznanje za delo, ki ga opravlja Slovenski vestnik

zal se je z ljudmi, katerih interese nikoli ne bi bil mogel uskladiti z interesi slovenskega prebivalstva na Koroškem. Ljudje — veleposestniki in konservativci, ki so bili prva opora vladajočega razreda, proti kateremu se je Einspieler dejansko boril, seveda niso imeli interesa, da bi zavlada enakopravnost med obema narodoma v deželi.

Že v STIMMEN AUS INNER-ÖSTERREICH (1861—63), ki so posredno tudi rezultat nacionalnih razmer in narodnostnega boja na Koroškem, je Andrej Einspieler zasta-

možl ponovno kandidirati za poslanca koroškega deželnega zbora. Kakšno težo je imela obsodba političnega značaja! Moral je pred ministrskim predsednikom Schmerlingom na kolena, da je sploh obdržal učiteljsko mesto na celovski realki; in moral se je nasproti škofu obvezati, da nikoli več ne bo zastavil svojih moči na področju politike in politične publicistike. Njegovi nasprotniki pa so ga javno smešili v nekem časopisu kot spokornika iz

(Dalej na 7. strani)

Nekje sem čital, da so spomini edini raj, iz katerega te ne more nihče pregnati. Letos, ko obhajamo tridesetletnico rednega izhajanja Slovenskega vestnika, se tisti, ki smo bili prisotni pri spočetju in rojstvu prvega revolucionarnega časopisa za koroške Slovence, s ponosom in zadovoljstvom spominjamo narodnoosvobodilne borbe, ki je spočela in rodila naš, kljub tridesetim letom še vedno mladi Slovenski vestnik.

Protiljudskim elementom to rojstvo ni bilo po godu. Toliko bolj pa je naš list s spoštovanjem in z ljubeznijo sprejelo slovensko ljudstvo na Koroškem. Sprejelo ga je za svojega — Slovenski vestnik je vseh trideset let simbol zvestobe oporoki, ki jo nalaga kri, prelita v protifašistični narodnoosvobodilni borbi na naših tleh.

Slovenski vestnik je bil star komaj tri leta, ko se je vanj zagnala vsa protiljudska reakcija: angleške zasedbene oblasti, belogardistični begunci, pa tudi nemški škofijski ordinariat je izrekel nad njim svoje „prekletstvo“

Ob tridesetletnici plemenitega dela in naporov Slovenskega vestnika pa je treba omeniti tudi „ekskomunikacijo“, ki je prišla z leve: informbirojevsko resolucijo leta 1948, proti kateri se je moral naš list prav tako braniti. Vse to je pomagalo ustvarjati na Koroškem ozračje, v katerem se je zasejal plevel nacionalističnega sovraštva do koroških Slovencev in do napredka.

Toda Slovenski vestnik je vzdržal te brezvestne napade, kajti spočet in rojen je bil iz krvi tisočerihi ran koroških Slovencev in vsega slovenskega naroda. Takrat se še ni ulegnila pogrezniti zemlja, ki pokriva pet sto slovenskih partizanskih borcev širom južne Koroške. Da-

Simbol zvestobe

pridobitvam protifašističnega boja

nes se je ta zemlja že umirila in na štiridesetih pokopališčih lepi marmornati spomeniki krasijo in čuvajo to naše veliko žitovanje za obstoj slovenskega naroda na Koroškem in za pošteno družbeno ureditev v naši domovini.

V razburkanih časih minulih tridesetih let je opravil Slovenski vestnik veliko poslanstvo in povsem zasluži, da je po letih neprekinjenega izhajanja najstarejši časopis, kar smo jih koroški Slovenci kdaj imeli. Nazorno je učil svoje bralce in jih svaril, kaj je končni cilj raznih „ekskomunikacij“, brez katerih — to danes mirno lahko zapišemo — gotovo tudi Heimdienst ne bi uspel s svojo nemško-nacionalistično „vero“ tako globoko zastrupiti odnose med obema narodoma v deželi.

Slovenski narod na Koroškem še nikoli ni bil tako enoten, organizacijsko in idejno, kot je bil ob koncu druge svetovne vojne. Enočnost koroških Slovencev se je kovala med oboroženim protifašističnim bojem, ko so naše družine doprinesle največje žrtve. Na Koroškem so domovi, ki so dali po sedem partizanov (pri Štegarju v Belji); so družine, v katerih so med protifašističnim bojem padli trije bratje (Rojakovi v Št. Vidu v Podjunji). Enočnost koroških Slovencev se je kovala s strahovitim žrtvovanjem 13 obglavljenih iz Sel, Železne Kaple in okoliških vasi; 11 pobitih članov Peršmanove domačije; 3 Hojnikovih žrtev; Mičejevih v Št. Vidu in Kramarjevih v Škocijanu; Einspielerjevih, Križnarjevih in Schwarzovih z Bistrice v Rožu; Päckovih v Ločah ob Baškem jezeru — enočnost koroških Slovencev se je kovala širom naše zemlje.

S svojim žrtvovanjem so koroški Slovenci kovali tudi bratstvo obeh narodov, ki živita na tej zemlji. Onstran Drave, predvsem na področju Svinje planine, kjer pretežno govorijo nemški jezik, so prav tako občutili potrebo po bratstvu in sporazumevanju med deželani vseh narodnosti, ko so se vključili v protifašistični oboroženi boj ter ne oziraje se na nevarnosti in žrtve zavestno podpirali partizansko vojsko. In nacisti so pobijali tudi nemško govoreče Korošce: Karlut v Svinji planini in Spitzbauerjeva tragedija nazorno potrjujeta to ugotovitev. Samo na področju severno Drave beleži zgodovina protifašističnega boja več kot 120 padlih borcev za svobodo, da niti ne govorimo o vseh tistih, ki so bili pobiti v zloglasnih zaporih in taboriščih nacističnega rajha.

Prvi letniki Slovenskega vestnika pa so tudi žalostna kronika po vojnege nasledovanja in preganjanja vsega tistega, kar je izšlo naprednega in borbenega iz partizanske vojske na Koroškem. Angleške zasedbene sile so napolnile avstrijske zapore s protifašističnimi borci; hišne preiskave so se vrstile po vsej Podjunji, po Rožu, po Gurah in po Zilji; na dnevnem redu so bili fizični napadi na naše zavedne ljudi. Ustrahovalne akcije zloglasne FSS nad koroškimi Slovenci so vneto podpirali domači nacisti in belogardistični pribežniki iz Jugoslavije. Toda slovensko ljudstvo na Koroškem je vzdržalo tudi ta pritisk. Vzdržalo je, ker je imelo svoj časopis — Slovenski vestnik, ki mu je bil zvest spremljevalec tako v težkih kot v lepih časih.

Trideset letnikov Slovenskega vestnika je bogata zakladnica, je neizčrpen vir podatkov o življenju in boju koroških Slovencev za svoj obstoj. Zlasti zgodovinarji naj bi s pridom listali v tej kroniki, ki je hkrati tudi najzanesljivejši fundament, na katerem bodo koroški Slovenci gradili svojo bodočnost.

Ob koncu navajam zadnji odstavek uvodnika prve številke Slovenskega vestnika, ki je izšla 14. junija 1946: „Veliko krivic se je nakopilo v starem svetu — in ta svet jih je odločen braniti z vsemi silami. Naše zaupanje pa ne more veljati bralnicem starih krivic, ker nam odrekajo pravico do življenja. Zato velja naša vera ustvarjalcem novega sveta, ki bo spoštoval načela pravičnosti do šibkih in upošteval pravice doslej preganjanih in zatiranih, kajti verujemo v zmago pravice.“

V tem smislu tudi moje iskrene čestitke Slovenskemu vestniku ob tridesetletnici izhajanja!

Karel Prušnik-Gašper

V boju za naše pravice

Zgodovina nas uči, da je v slogi moč. Moč pa manjka predvsem zastopavljenim in tlačanim. Torej se morajo v vsakodnevnem življenju prav zatirani posluževati sloge in skupnega nastopanja, če se hočejo otrestiti jarma in izboljšati svoj položaj.

Tudi slovenski narod je bil dolga stoletja „določen“ za hlapca in ponižnega sluga drugim „boljšim“ narodom. (To po cerkvenih in posvetnih zapovedih). Toda prav nošenje več stoletij težkega hlapčevskega jarma je med Slovenci porodilo celo vrsto svobodoljubnih in naprednih narodnih buditeljev. Pred več kot sto leti so sprožili izvirček, ki se je polagoma toda vztrajno večal in širil ter se v narodnoosvobodilnem boju razvil v širok in veličasten veletok, ki ga nobena sila ni mogla več zaustaviti. Preplaval in odplaval je vse tiste, ki so živeli na račun zatiranja, zastopavljanja in izkoriščanja drugih. Pri tem veličastnem in enkratnem zgodovinskem pohodu se je slovenski narod zavestno in načrtno povezoval z vsemi demokratičnimi in naprednimi silami v njegovi neposredni bližini in v celotnem svetu.

gnala najzavednejše Slovence v taborišča v Nemčijo, od koder naj bi se nikdar več ne vrnili.

Slovenci nasploh, posebno pa še koroški Slovenci, smo v preteklosti skorajda permanentno bili izpostavljeni izredno močnemu in temeljitemu nacionalnemu in socialnemu zatiranju. Tak pritisk je bil prisoten v „ječi narodov“ v Avstro-Ogrski in dalje v prvi avstrijski republiki, za časa fašizma se je stopnjeval do fizičnega genocida in je kljub vsem lepo zvenečim obljubam v povojnem času prisoten tudi še danes v drugi avstrijski republiki.

Kje je bila tista sila in moč, da se je narod, poteptan in obsojen na smrt, določen za hlapca drugim „boljšim“ narodom, uprl in da je v tem uporu tudi vzdržal in zmagal?

Že za časa kmečkih puntov, posebno pa v drugi svetovni vojni sta slovenski narod in slovenski človek pokazala, da vesta, kje je njuno mesto. V obeh primerih je slovenski narod dajal in iskal moč in podporo prav v skupnem nastopanju z demokrati drugih svobodoljubnih narodov.

- prirejanju izrazilih hujskaških proslav, ki potekajo pod krinko domovinske zveštobe,
- odkrivanju spomenikov bivšim nacistom (primer Velikovec — Steinacher),
- trajnem dezinformiranju koroške in avstrijske javnosti s strani medijev obveščanja
- in končno v sklepu treh v parlamentu zastopanih strank o preštevanju posebne vrste.

Ko so avstrijske stranke sklenile, da popustijo skrajno nedemokratičnim in nazadnjaškim silam in ko so ugodile njihovi zahtevi po ugotavljanju manjšine, so mnogi med koroškimi Slovenci sprvideli, kdo in kje so naši pravi zavezniki.

Ko je na pobudo Solidarnostnega komiteja, katerega predstavljajo tako pripadniki manjšinskega kot večinskega naroda, fronta tistih, ki nas podpirajo v boju za naše narodnostne pravice, postala močnejša in je manjšinsko problematiko ponesla v celotno avstrijsko javnost, so se določeni krogi začeli z vsemi silami prizadevati, da bi to fronto razbili in zdiferenciali. Že pred leti je socialistična stranka razpustila svojo lastno mladinsko organizacijo — Zvezo socialističnih srednješolcev —, ker so pripadniki te organizacije zavzeli do praznovanja 10. oktobra jasno stališče in se zavzemali za izboljšanje odnosov med manjšino in večinskim narodom na podlagi člena 7 avstrijske državne pogodbe. Tudi katoliška cerkev izvaja hud pritisk na ljudi, ki aktivno sodelujejo v Solidarnostnem komiteju za pravice koroških Slovencev. Zveza socialističnih študentov Avstrije (VSSIO) se mora zagovarjati pred strankinim vodstvom, ker nastopa proti sedanjim manjšinski politiki; stranka jim grozi celo s tem, da bodo njihovo organizacijo razpustili.

Nasprotniki Solidarnostnega gibanja najbolj pogosto operirajo z antikomunizmom.

Najboljši in najbolj zanesljiv porok, da bomo v naši pravični borbi uspeli, je to, da se z vsemi silami prizadevamo, da usvarimo močno, trdno in široko gibanje med avstrijskimi demokratičnimi množicami in se z njimi skupno borimo za demokratične pravice v korist obeh narodov. Samo trajno in tesno sodelovanje z demokratičnimi avstrijskimi sloji lahko premakne s strani avstrijskih politikov zavoženo manjšinsko politiko z mrtve točke v smeri reševanja vseh odprtih vprašanj na podlagi člena 7 avstrijske državne pogodbe.

Na žalost se vedno spet pojavljajo in oglašajo taki, ki solidarnostnega gibanja med pripadniki večinskega in manjšinskega naroda nočejo ali ne morejo doumeti. To so

predvsem tisti, ki mislijo, da je manjšinsko problematiko mogoče rešiti predvsem z mešetarjenjem; pri tem pogosto iščejo tudi svoje lastne in ne predvsem narodove koristi.

Pogosto nastaja videz, kot da ne vidimo dovolj jasno poti, kot da nam manjka poleta in frme, korajžev in odločnosti, ki je potrebna za uresničitev vsega, kar se novo prebija s krči in odpori. Vendar pa so rezultati skupnega nastopanja danes jasno vidni. Podpora koroškim Slovencem s strani demokratičnih Avstrijcev še nikoli po letu 1955 ni bila tako velika in še nikoli po podpisu državne pogodbe ni prihajala iz vseh političnih taborov, kot se to dogaja danes. Kljub neprimerno hujši in načrtni antikomunistično obarvani gonji proti Solidarnostnemu komiteju se je zadnje demonstracije ude-

je potreben
skupen nastop
demokratičnih
sil

ležilo več ljudi kakor leta 1973; med navzočimi je močno prevladovala mladina, predvsem pa se je bistveno povečalo število nemško govorečih udeležencev. Zlasti pa tudi številni izrazi solidarnosti iz celotne Avstrije in iz vseh političnih taborov ter močna denarna podpora pričajo o tem, da je ideja skupnega nastopanja za dosego demokratičnih pravic čedalje bolj prisotna v avstrijski javnosti.

Tudi v svetovnem merilu gledano politika solidarnostnega nastopanja zastopavljenih žanje uspehe. Politika neuvrčenosti, ki danes pomembno sooblikuje svetovno dogajanje, se je porodila prav iz potrebe skupnega nastopanja manj in nerazvitih dežel proti pritisku blokavske politike. Jugoslavija, ki je v povojnem času zelo trdo občutila posledice blokavske politike, je ena izmed pomembnih nositeljic politike neuvrčenosti. Vsaka še tako mala in nepomembna afriška in azijska država je danes pomemben člen v verigi neuvrčenih držav in lahko v sklopu politike neuvrčenosti sooblikuje svetovna, gospodarska in politična dogajanja.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem kot naslednica OF in njeno glasilo Slovenski vestnik se že od vsega začetka zavzemata za skupen nastop vseh demokratičnih sil v deželi v boju za demokratične pravice, med katere brez dvoma spadajo pravice naše narodne skupnosti. ZSO se močno trudi, da bi solidarnostno gibanje zajelo še širši krog pripadnikov večinskega in manjšinskega naroda. Da bo to delo za naprej še bolj uspešno, je potrebno, da bo platforma sodelovanja čim bolj demokratična in široka, ideološko čim manj utesnjena.

Koroški Slovenci si prizadevamo za to, da se med pripadniki večinskega in manjšinskega naroda ustvari močno in široko solidarnostno gibanje, ki bo baziralo predvsem na širših ljudskih množicah in ne samo na posameznikih. Kajti le tako bomo lahko kljubovali poskusom razbijanja skupnega nastopa demokratičnih sil. Zavedati pa se tudi moramo, da si zaveznikov ne moremo sami izbirati, temveč se moramo truditi, da pridobimo vsakogar, ki želi resno in pošteno sodelovati in podpirati naše zahteve.

Solidarnost, ki jo danes v zvezi z manjšinsko problematiko gojimo pripadniki večinskega in manjšinskega naroda, je izraz skrbi za demokratičen razvoj v deželi. Zavedati se moramo, da je vsak udarec proti manjšini hkrati tudi udarec proti demokraciji. Zato skupno z demokrati večinskega naroda v boj za demokratične pravice, za realizacijo člena 7 in proti preštevanju. Skupna akcija nemško in slovensko govorečih prebivalcev naše skupne domovine je pomembna protiutež vsem nedemokratičnim in nacionalističnim pojavom v koroški in avstrijski družbi.

Boj za popolno enakopravnost slovenskega jezika in slovenskega človeka na Koroškem bo še dolg in težaven. Prav zaradi tega pa moramo koroški Slovenci skupaj z demokrati večinskega naroda graditi borbena demokratična skupnost, ki bo ob dolgotrajni in vsestranski podpori pripadnikov večinskega naroda in stvarnih in konkretnih pogajanjih s predstavniki avstrijske vlade dosegla tako rešitev odprtih manjšinskih vprašanj, ki bo naši narodni skupnosti dolgoročno gledano garantirala enakopraven obstoj in razvoj ter bistveno prispevala h graditvi dolgotrajnega in pravičnega sožitja enakopravnih evropskih narodov, s tem pa doprinašala k trajnemu miru v Evropi.

Dipl. ing. Feliks Wieser

Na velikih demonstracijah je bila manifestirana solidarnost pripadnikov obeh narodov v boju proti ugotavljanju manjšine in za izpolnitev člena 7

Eden izmed velikih in pomembnih korakov v tej smeri pa so bila tudi dogajanja v 15. in 16. stoletju, ko so se kmetje dvignili zoper vse hujše zatiranje. Takrat se je slovenski kmet boril skupaj z nemškimi za „staro pravdo“, za „das alte Recht“.

Zgodovina pa tudi potrjuje in dokazuje, da nazadnjaške in nedemokratične sile skušajo vedno in povsod razbiti vsak poskus skupnega in vzajemnega nastopanja zatiranih in zastopavljenih, ki se skupaj borijo za demokratične pravice.

Ivan Cankar, naš največji narodni buditelj, je zapisal: „Edina pot je bolj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen dosledni cilj! Boj za popolno in politično osvoboditev — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda... Boj za osvoboditev ljudstva je kulturni boj — in kdor ta boj obrekuje, kdor mu podstavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture...“

Razlike v nacionalnih pogledih služijo nedemokratičnim silam, da z različnimi demagoškimi in nazadnjaškimi prijemi ščuvajo narod proti narodu in ob tem kuhajo že več stoletij staro „prižganko“, ki smrdi po zatiranju in človeški krvi. „Od sedaj naprej ni na Koroškem nobenega manjšinskega vprašanja več. Vse slovenske organizacije smo razpustili, del slovenskih voditeljev zaprli, druge pa izgnali iz dežele. Napravili smo obsežen načrt za bodoče delo. Kdor tu še verjame v zmago zaveznikov, zanj v tem obmejnem prostoru ni več mesta... Slovencev na Koroškem ni več prostora.“

Tako je govoril Maier-Kaibitsch 10. julija 1942, četril leta po tem, ko je do zob orožena gestapovska drhal planila po mirnih slovenskih domovih od Djekš do Karavank ter od Pliberka do Šmohora in od-

Tudi koroški Slovenci kot tisti del slovenskega naroda, ki smo na severni meji slovenskega jezikovnega in kulturnega prostora bili v zgodovini izpostavljeni največjemu nacionalnemu in socialnemu zastopavljanju, smo deloma že v kmečkih puntih, posebno pa v drugi svetovni vojni z ogromnimi žrtvami dokazali in potrdili, da smo doumeli bistvo in vsebino povezovanja in solidarnosti med narodi, ki se borijo za bolj pravično in boljše prihodnost. In ko smo skupaj s svobodoljubnimi evropskimi narodi, polni upanja v boljše prihodnost, praznovali enkrat in veličasten 8. maj 1945, niti sanjali nismo, da se bomo več kot 30 let po zmagi nad fašizmom še vedno morali boriti za osnovne človekove pravice, kot so jezik, šola, kultura in drugo.

Pritisk na našo narodno skupnost je po letu 1955 prikrito toda konstantno naraščal in je dosegel 10. 10. 1970 in z napadom na dvojezične napise take okvire in razsežnosti, predvsem pa takšno vsebino, da so pri tem bile ogrožene tudi nekatere demokratične pridobitve večinskega naroda. Pritisk nemških nacionalističnih sil se vleče kot rdeča nit od podpisa avstrijske državne pogodbe in se izraža predvsem v

- zahtevi nemških nacionalistov iz leta 1957 po ugotavljanju manjšine,
- odpravi obvezne dvojezične šole z zakonom iz leta 1959,
- podiranju in onečaščenju partizanskih spomenikov,
- cel vrsti grozilnih in zastrašujočih pisem pripadnikom naše narodne skupnosti,
- javnem nacionalističnem napadu na dvojezične napise leta 1972,
- napadih na dvojezično šolo, posebno na slovensko gimnazijo in v zahtevi po ločenih geto-šolah,

Grožnje, skrutne partizanskih grobišč in številni drugi atentati na Slovence in njihove ustanove so sadovi, ki jih rodi nacionalistično-nacistično zastupljeno ozračje na Koroškem.

Nacistična miselnost še danes vplivno sooblikuje politično življenje na Koroškem

Koroška je znana po tem, da je bila med tistimi predeli tretjega rajha, kjer je bil nacifašizem najbolj zasidran in je imel poleg tega že dokaj staro tradicijo. Kaj pa nas danes sili k temu, da poskusimo skromno inventarizacijo v tem trenutku prisotnih manifestacij miselnosti in delovanja teh sil, ki jih moramo imeti za naslednice nacifašističnega režima: Ali je res več kot trideset let po koncu druge svetovne vojne in več kot dvajset let po podpisu državne pogodbe v Avstriji še ali že zopet mogoče zaslediti kake sledove tiste ideologije in tistega gibanja, ki je prineslo številnim narodom sveta toliko bridkih izkušenj, ponižanj in nepopisnega trpljenja? Ali je prisotnost te miselnosti sploh tako velika in nevarna, da bi bilo vredno o njej govoriti ali pisati?

Ne samo dve okrogli obletnici, ki smo ju obhajali pred letom dni, zlom fašistične strahovlade in obnovo svobodne in neodvisne republike Avstrije, nam nalagata dolžnost, da razmislimo, kako je republika Avstrija upravljala in ohranjala dediščino protifašističnega boja in izpolnjevala obveznosti iz državne pogodbe, ki se nanašajo na fašistične in nacistične organizacije ter njih delovanje.

Širše kroge demokratične javnosti v Avstriji od časa do časa vznemirjajo dogodki, ki opozarjajo na prisotnost in nevarnost nacionalističnih in fašističnih sil. Pomislimo na podiranje dvojezičnih krajevnih napisov, ki je opozorilo širšo javnost v Avstriji in v svetu na nerešeno manjšinsko vprašanje in hkrati na sovražni odnos dela večinskega naroda na Koroškem do slovenske manjšine. Ta odnos pa je breme preteklosti in fašizem je doprinesel bistven del k temu. Pomislimo nadalje na volilno kampanjo pred koroškimi občinskimi volitvami ali na izjavo koroškega deželnega glavarja, da je bil hochgradiger Hitlerjunge“.

Tudi letos sta najmanj dva dogodka, ki sta v zvezi s pristaši fašizma, pritegnila pozornost nase: poskus proslaviti „tisočletnico Ostmarke“ in nastop oboroženih pripadnikov nacionaldemokratske stranke (NDP) ob priliki predavanja o koroškem manjšinskem vprašanju, ki ga je imel na dunajski univerzi državni poslanec Serenzi. Na Koroškem se iz leta v leto vrstijo skrutne partizanskih grobišč ter razne proslave, odkritja spomenikov, shodi, blagoslavljanja praporov in podobne prireditve, ki jih organizirajo tisti, ki se še niso odpovedali ideologiji, ki je prinesla vsem svobodoljubnim samo nesrečo in trpljenje, nešetim tudi smrt.

Koroški Slovenci smo trenutno še prav posebej izpostavljeni gonji teh sil, kajti one so prisotne v dnevnem življenju tako, da na vse mogoče načine skušajo med Korošce in Avstrije vnašati narodnostni boj, narodnostno sovražstvo, predsodke in nestrpnost. V političnem življenju se najbolj zaganjajo proti uresničitvi določil sedmega člena državne pogodbe.

Vendar se kljub vsem tem pojavom, ki zdaj v večji zdaj v manjši meri razburjajo demokratično jav-

nost, vsiljuje prisposoba o ledeni gori: le razmeroma majhen del dogodkov najde svojo pot v širšo javnost in zavest množic. Vsi drugi pojavljajo narodnostne nestrpnosti, ki smo jim iz dneva v dan priča in ki bi jih lahko imenovali navadni, vsakdanji fašizem, pa ostajajo neopaženi, in to kljub temu, da tvorijo važen sestavni del koroške „stvarnosti“ in so hkrati dokaz, da avstrijska družba še zdavnaj ni prebolela nemški nacionalizem in fašizem.

Pri tem pa, ko postavljamo na zahtojno klop ideologijo in delovanje teh sil, se moramo varovati pred tem, da ne enačimo pristašev nacifašizma z nemškim ali avstrijskim narodom nasploh, ker bi to pomenilo nevarno, nepravilno in zaradi tega nedopustno poenostavljanje.

Šele razločevanje med demokrati in antifašisti na eni strani in pristaši narodnega šovinizma in nacifašiz-

nih in jezikovnih pravic, kot so jih imeli nemškogovoreči deželani. Pogosto so tudi oblasti same imele koroške Slovence za trn v peti in za lepotno napako koroške dežele. Poskusi v času druge svetovne vojne, da bi dokončno „rešili na Koroškem slovensko vprašanje“, so prav tako povezani s prejšnjo etapo. Idejno so vse zločine nosili in pripravljali Korošci sami, ne pa mogoče uradi v Berlinu. Metode, ki so mislili o njih, da se bodo tudi drugod obnesle njim v prid, so prenesli tudi v ostale slovenske pokrajine izven Koroške, ki so jih zasedli. Nosilci so bili tudi Korošci. Korošci in Avstriji so bil soudeleženi pri zločinah nad slovenskim narodom in to ne samo nad njegovim koroškim delom. Tudi nadaljevanja protislovenskega delovanja po koncu druge svetovne vojne, ki je bilo do leta 1955 po sili razmer še bolj ali manj prikrito, po podpisu avstrij-

cionalsocialistične stranke, temveč tudi široke kroge tistih, ki niso postali vpisani člani NSDAP.

Od vsega začetka obstoja druge republike je bila Avstrija obremenjena z vprašanji nacizma, denacifikacije in neonacizma. Vendar teh problemov ni jemala preveč resno.

Značilno je, da so se po koncu vojne oblasti in stranke (razen komunistične) obrnile zgolj proti vsenemški varianti fašizma, avstrijsko pa pustile skoraj popolnoma ob strani. Splošno nedosledna denacifikacija je vodila do neposrednih posledic, do legitimacije komaj prikrite neofašistične agitacije na eni strani, na drugi strani pa do izgube na ideološki substanci pri obeh velikih strankah. Hitler sprejem članov nacionalsocialistične stranke in pripadnikov avstrofašizma v ljudsko in socialistično stranko — svobodnjaška se nikoli ni mogla otresti močnega vpliva bivših

lovanje takih organizacij, pa sama sebi ruši temelje. Površna denacifikacija tako postaja za državo pravi bumerang: spreminja se v zagovornika tistih sil, ki so že enkrat bile grobokop njene samostojnosti, leta 1933 pa likvidatorji demokratičnega sistema.

Stavlja se vprašanje, ali gre Koroški glede denacifikacije in ohranjanja fašistične miselnosti ter dejavnosti tako z ozirom na preteklost kot na sedanost v avstrijskem merilu posebno mesto. Odgovor je dvojen: pritrdilen in zanikajoč.

Na splošno velja, da moramo k dejavnikom, ki so značilni za vseavstrijski prostor, dodati še nove, koroške posebnosti. Omenili smo, da je že v času avstroogrske monarhije in prve republike bilo na Koroškem izredno močno zakoreninjeno nemško nacionalistično mišljenje, bolj močno kot v drugih predelih Avstrije. Tudi organizirano nacistično gibanje je bilo na Koroškem prav posebno močno, kar se je pokazalo v julijskih dneh leta 1934, ko so si nacisti z vstajo hoteli vzeti oblast državi. Vendar tudi splošnoavstrijske dileme pri denacifikaciji ne smemo prezreti: v Avstriji je bilo od leta 1933 naprej pa do priključitve Avstrije k Hitlerjevemu nemškemu rajhu na oblasti samostojno fašistično gibanje — avstrofašizem.

Posebnost v avstrijskem merilu so prav gotovo dogodki v zadnjih dneh „tisočletnega rajha“, ko je po večdnevni izčrpani pogajanji med predstavniki fašističnega režima in zastopniki nekaterih nefašističnih strank prešla oblast nacifašistov neposredno v roke Provizorične koroške deželne vlade. Zadnji Gauhauptmann Natmešni je to predajo oblasti sam imenoval „reibungslose Übergabe der Verwaltung“ (nemotena predaja uprave). V oči nacionalistov je bila ta predaja garant za površno denacifikacijo. Obdobje po maju 1945 je pokazalo, da se je njihovo upanje v polni meri izpolnilo. Znano je tudi, da Angleži kot zasedbena sila na Koroškem niso jemali denacifikacije resno in da so bili zelo popustljivi. Svoje je prispeval seveda tudi splošen povojni položaj v svetu in na Koroškem. Kmalu po vojaški zmagi nad fašizmom se je pričela takozvana hladna vojna, ki so jo nacifašisti kaj hitro znali izrabit v svoje namene. Posebej jih je ohranilo pri življenju tudi odprto mejno vprašanje na Koroškem in obstoj slovenske narodne skupine v deželi sploh. Ti dejstvi sta jim omogočili nadaljevanje protislovenske propagande — ali odprte, ali pa pod plaščem antikomunizma in antisocializma.

Ze takoj po vojni so začeli na mnogotere načine motiti sožitje med obema narodoma. Eno izmed glavnih področij je področje šolstva. Koroški deželni šolski svet je že leta 1946 poročal prosvetnemu ministrstvu o pojavih nasprotovanja dvojezični šoli sledeče: „Majhen del prebivalstva dvojezičnega ozemlja — obstaja zlasti iz nekdanjih nacionalsocialistov — poskuša na različne načine onemo-

(Dalej na 11. strani)

Ze na proslavi 50-letnice plebiscita, ki je organiziral bivši član NSDAP (članska št. 6 275 171), SS-Oberscharführer (št. 299 580) in HJ-Gefolgschaftsführer Franz Koschior ter so v prvih vrstah marširali bivši nacist Hans Steinacher (št. 7 753 917), ilegalni Ortsgruppenleiter NSDAP v letih 1925—1926 (št. 26 661) Siegfried Sames in drugi podobno „zastupniki“ koroški bojovníki, so postavili zahtevo, ki so jo stranke s svojim sklepom o preštovanju zdaj v polni meri izpolnile: najprej ugotavljanje manjšinske, potem šele manjšinski zakon.

ma na drugi strani nam daje moralno upravičenost, da z besedo kažemo na nedostatke v avstrijski družbi in se z dejanji borimo proti njim, hkrati pa tudi, da obsojamo pojave, ki jih poznamo iz zgodovine našega naroda in tudi iz sedanosti naše narodne skupine.

Zgodovinska izkušnja nas uči, da je imel protislovenski boj na Koroškem več oblik, ki so pa med seboj neločljivo povezane. Predvojno protislovensko delovanje nemško-nacionalističnih in nacističnih društev, katerih tradicija se vleče vse do vele-nemškega delovanja, znanega že iz zadnjih desetletij habsburške monarhije, je povezano s plebiscitnim bojem in dobo med obema vojnama. Razbohotiti so se mogle te sile tudi zato, ker niti za časa kabsburške monarhije, niti v dobi prve republike oblasti niso bile pripravljene, da bi vztrajno delale na tem, da bi ustvarile tudi za koroške Slovence enake možnosti vključno vseh narodnost-

ske državne pogodbe pa že brez večjih poskusov prikrivanja, si ne moremo predstavljati brez povezave s predhodnimi etapami. Prehodi iz ene faze v drugo so bili bolj ali manj nemoteni. Od nemškega nacionalizma do zločinov fašistov je bil le kratek korak. Tudi na Koroškem moremo govoriti o izredno močni povezavi (ki je dvojna, idejna in personalna) med nacifašizmom in nemškim nacionalizmom. Ta dejstva niso podčrtavali le koroški Slovenci sami, potrdili so jih vsi strokovnjaki, ki so se s tem vprašanjem podrobno bavili.

Mladi avstrijski zgodovinar Hanns Haas je opozoril na to, da preprosto zanemarjamo dejstvo, da dediščina fašizma niso bile samo ruševine stanovanjskih poslopij in produkcijskih naprav, velika materialna škoda torej, temveč tudi, da je fašizem duševno prizadel velik del prebivalstva. Vplivno območje fašističnega sistema je namreč bilo zelo široko in ni zajelo zgolj tistih, ki so bili člani na-

nacionalsocialistov, pravzaprav se ga niti ni hotela — je prav tako doprinesel svoj del k ohranitvi fašističnega mišljenja. Velik del krivde za to stanje nosijo tudi avstrijske oblasti, ker se od vsega začetka niso dosti brigale za dosledno denacifikacijo.

Ker denacifikacija ni bila uspešna in avstrijske oblasti, ki so bile zanj odgovorne, tega mednarodni javnosti nočejo priznati (prav tako kakor ne priznavajo kršenja tistih določil državne pogodbe, ki se nanašajo na zaščito slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji), so prisiljene, da ščitijo delovanje organizacij, ki bi jih morale pravzaprav prepovedati. Spomnimo se samo avstrijske note Jugoslaviji, v kateri Avstrija zavrača trditve, da bi bil koroški Heimatiendest organizacija, ki bi jo bilo treba na podlagi petega odstavka člena 7 državne pogodbe prepovedati. Tako država sama daje tej in njej podobnim organizacijam novo potuho in podporo. S tem, da dopušta de-

Praksa avstrijske manjšinske politike razodeva

Avstrija - svetovni rekord v mednarodno-pogodbenih

V naslednjem objavljamo besedilo predavanja, ki ga je pripravil prof. dr. Janko Pleterški za znanstveno posvetovanje o aktualnih vprašanjih slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji, ki sta ga 28. maja 1976 pridelila v Ljubljani tamkajšnji Inštitut za narodnostna vprašanja ter Zavod za migracije in narodnosti v Zagrebu.

Namesto uvoda tvegam definicijo obeh zakonskih predlogov, o „spremembi zakona o ljudskem šteju“ in pa o „narodnostnih skupinah“. Oba predloga zakona namreč pomenita smiselno in organsko celoto in se tudi formalno v bistvenih določilih med seboj povezujejo, tako da je drugi od prvega neločljiv in brez njega neizvedljiv. Sprejetje enega pomeni sprejetje obeh. Ta definicija bi se glasila:

Devetinideset gostobesednih novih paragrafov izključuje pet kratkih in jasnih odstavkov 7. člena pogodbe o Avstriji in zasipuje dejstvo, da Avstrija teh svojih jasnih obveznosti vseh 21 let, kar veljajo, ni izpolnjevala, temveč da je, nasprotno, sistematično izpodbijala obstoječe pozicije manjšin, ki jih 7. člen štiti.

Smo priče nadvse vznemirljivemu položaju. Danes na Koroškem ni več v prvi vrsti aktualnosti popravljanje škode, ki je nastala za slovensko narodnost zaradi genocida politike nacističnih oblasti. Ta škoda še ni prebolena niti približno. A že stoji danes v prvi vrsti aktualnosti nov problem: poprava škode, nastale za slovensko manjšino, za njeno etnično substancio in njen razvoj, ki je nastala zaradi etnocidne politike druge avstrijske republike po letu 1955!

Predlog o „spremembi zakona o ljudskem šteju“ uvaja pod „tajnim ugotavljanjem družinskega jezika“ inštitut ugotavljanja številčne moči narodne manjšine, in to kot pogoj za izvedbo (meddržavnopravnih obveznosti glede) zaščite teh manjšin. Takšna namera avstrijskega zakonodajalca je vidna v vladnem pojasnilu („ugotavljanje... manjšin je potrebno za sprejem ukrepov... glede polne uresničitve člena 7...“).

Vidna pa je tudi v določilih, da se tajno ugotavljanje družinskega jezika izvaja časovno in stvarno izločeno iz rednega štetja prebivalstva in na posebej izbranih delih avstrijskega ozemlja.

Posebno izbiranje delov avstrijskega ozemlja samo na sebi govori o absurdnosti ugotavljanja manjšin, saj takšen izbor pomeni, da avstrijski uredbodajalec že pred štetjem dobro ve, kje je narodna manjšina doma. S tem je potrjeno stališče slovenske narodne manjšine na Koroškem, da je njeno etnično ozemlje že od nekdaj dobro znano in ga ni treba šele ugotavljati. Ugotavljanje samo po sebi je diskriminatoričen ukrep, ker izraža načeln dvom zakonodajalca o eksistenci narodne manjšine in njegovo prepričanje, da je povsem dopustno in normalno pričakovati, da manjšina od ugotavljanja do ugotavljanja izgineva in končno izgine. Takšno stališče zakonodajalca je v nasprotju s samim bistvom zaščite narodnostnih manjšin.

Ena izmed v avstrijski zgodovini preizkušenih protimanjšinskih statističnih metod je vnašanje zmede v pojme in kriterije o jezikovni pripadnosti. Od časov monarhije do l. 1971 je bila rubrika o jezikovni pripadnosti pri posameznih ljudskih štetjih na avstrijskem ozemlju sedemkrat različno definirana (Veiter, 647). To je razvilo položaj, v katerem vlada zmeda v za-

vesti prizadetega prebivalstva in čisti volutarizem v politični interpretaciji glede jezikovne pripadnosti. Avstrijski zakonodajalec s to preizkušeno metodo še nadaljuje: vsak obeh predloženih zakonov uporablja za jezikovno pripadnost drugačen izraz: zakon o šteju „družinski jezik“, zakon o narodnih manjšinah „materinski jezik“.

Tudi definiciji sta različni: družinski jezik je „jezik, ki ga oseba izključno ali pretežno uporablja v svoji družini“,

odpira možnost novih interpretacij, kaj ta izraz pravzaprav pomeni. Vsa izkušnja govori, da so te interpretacije v avstrijski praksi vedno bile restriktivne, na škodo narodnih manjšin. Vlada sama čuti, da ta izraz ni dovolj opredeljen, zato daje svojo interpretacijo, ki pa ne bo postala del zakona in torej ne bo obvezna. Celotna neobvezna interpretacija izhaja od „skupine oseb“ (ne od sociološko-političnega pojma „narod“). Prva značilnost

Znano je, da državna pogodba nikakor ne pogojuje izvajanje njenih določil s kakim predhodnim ugotavljanjem manjšin in da celo ne postavlja pogoja nekega deleža, ki ga naj manjšina doseže v prebivalstvu politične enote, da bi ji pravice bile priznane. Znano je, da to izhaja ne le iz besedila državne pogodbe, ki nima o čem takim niti črke, temveč, da to dokazuje tudi razprava ob sprejemanju in formuliranju manjšinske zaščitnih do-

da Avstrija s podobno zamudo izvaja nekatere druge obveznosti, npr. glede arhivov. A v svetu je po moji vednosti s takšno prakso edinstvena in pravi rekord v zamujanju.

Potrebno je ugotoviti še eno občo značilnost zakona o manjšinah. Večidel govori o materiji tretjega odstavka 7. člena pogodbe o Avstriji. Ne izjavlja, da hoče ta odstavek izvesti, hoče ga le upoštevati. Že to je nenavadno stališče do sprejete mednarodne obveznosti. Posebej se je treba spomniti, da je svoj čas sama avstrijska vlada bila mnenja — in tega mnenja so že danes predstavniki manjšine pa tudi doberšen del avstrijskih pravnikov — da tretji odstavek glede slovenskega in hrvaškega jezika kot uradnega jezika ne potrebuje nobenega izvedbenega zakona, temveč ga je treba izvajati neposredno. Z drugimi besedami, že od uveljavitve pogodbe o Avstriji v letu 1955 bi slovenski in hrvaški jezik morala imeti položaj drugega uradnega jezika v narodnostno mešanih okrajih Koroške, Stajerske in Gradišanske. Današnji avstrijski zakonodajalec meni, da se mora postaviti med obveznosti Avstrije in pravico manjšine. Sprejema šele zakon, ki naj omogoči uživanje pravice, zapadle že pred 21 leti. To je značilno. In končno nekaj, kar sodi po pomenu na začetek. Zakon o manjšinah zadeva vprašanja, ki so v drugih zadevah ustavnega pomena. Ustava Avstrije same določa na primer nemški kot državni jezik. Določila pogodbe o Avstriji imajo v avstrijskem sistemu pomen ustavnih določil. Zakon o manjšinah pa je navaden zakon, pravice, ki jih daje manjšini, lahko preključno prva nadpoveljavna večina v parlamentu. Le eno določilo ustavnega značaja je v njem: zadeva obracunanje stroškov, ki bi jih utegnili imeti uradi zaradi dvojezičnosti. Pravice manjšine nimajo ustavne veljave. Zakaj ni v zakonu povzdignjena na ustavno veljavo sicer lepa načelna izjava, ki pa jo lahko preberemo le v za nikogar obveznih vladnih pojasnilih: „Obstoj manjšin in njihove posebne narodnosti je podedovani sestavni del avstrijskega kulturnega in družbenega življenja, zaradi česar njihovo pospeševanje ni le v interesu poglabljanja kulturnih in družinskih vezi med pripadniki manjšine samimi, marveč je potrebno tudi za ohranitev mnogolikosti avstrijske kulture“!

To lepo, manjšinam gotovo prijazno načelo, ni prišlo niti v zakon, kaj šele, da bi v Avstriji dobilo ustavno veljavo. Po drugi strani pa vemo, da je leta 1959, ko je avstrijski zakonodajalec potrjeval ilegalno razbitje splošno obvezne dvojezične šole na Koroškem, zanesljivo poskrbel, da je bil člen, ki je manjšini vzel njeno dotedanjo pravico, t. j. splošno obveznost slovenskega pouka, v zakon zasidran kot ustavno določilo [1/§ 7]. Neobstoječo ugodnost torej obljubljam v navadnim zakonom, temeljno obstoječo pravico pa jemljem z ustavnim zakonom. Ali ni to dvojna mera?

Kaj zakon manjšinam pravzaprav obljublja, seveda le, če se podvržejo ugotavljanju! Poleg neopredeljene in pod mnoge vprašaje postavljene denarne podpore v glavnem troje: manjšinske sosvete, dvojezične topografske napise in pripustitev jezika manjšine kot uradnega jezika v določenih uradih in primerih.

Za zdaj nekaj ugotovitev v tej zvezi. Manjšinski sosveti so po tem zakonu ustanova, ki je docela v rokah vlade. Ona odloča, kateri bodo ustanovljeni,

Ob številnih priložnostih, tako tudi na manifestaciji ob 30-letnici zmag nad fašizmom in 20-letnici podpisa državne pogodbe, smo koroški Slovenci opozarjali Avstrijo na njene mednarodne obveznosti, ki jih še vedno ni izpolnila

materinski pa „v družinski povezanosti posredovani jezik, ki se še dejansko uporablja“.

Avstrijski zakonodajalec se kljub opozorilom slovenskih predstavnikov dosledno izogiba, da bi zares sprejel kot števno karakteristiko pravi materinski jezik, in sicer v jasni definiciji, ki jo priporoča OZN že od l. 1948 naprej, t. j. „jezik, ki so ga govorili v posameznikovem domu v času njegovega otroštva“.

Terminološka zmeda, ki jo avstrijski zakonodajalec nadaljuje tudi z obema zdaj predloženima zakonoma, ni samo ovira za statistično evidentiranje stvarne etnične pripadnosti prebivalstva, temveč izraža tudi njegovo načelno voljo sprejemati in s tem sankcionirati jezikovno germanizacijo v življenju vsakega posameznika in to germanizacijo brezpogojno šteti v korist večinskega naroda.

Metoda stvarjanja pojmovne in terminološke zmede, ki zaščiti manjšin nikakor ne more koristiti, se izraža tudi v označevanju narodnih manjšin. Po terminologiji čl. 7 so zavarovane „narodne manjšine [rusko besedilo] oz. „manjšine“ [po drugih besedilih, vključno nemško]. Pogodba o Avstriji takega izraza ne uporablja naključno, marveč zato, ker hoče govoriti o tem, kar je subjekt in objekt zaščite in kar se po ustaljeni mednarodni rabi od DN naprej in tudi v OZN označuje kot narodna manjšina. To pomeni, da se ve, da gre za dele naroda z vsemi njegovimi značilnostmi in pravicami, vključno političnimi. Avstrijski zakonodajalec odstopa od izrazov v pogodbi o Avstriji in uvaja izraz „Volksgruppe“ — „narodnostna skupina“. S tem

te skupine naj bi bila, da doseže neko minimalno [nedefinirano] število, ne pa, da je že dana kot objektivno, v zgodovini nastalo dejstvo. V nadaljnjem skuša takšno pomanjkljivo definicijo dopolniti z izjavo, da mora takšna skupina oseb imeti še dve lastnosti: teritorialni in kulturni element kot izraz notranjega odnosa v skupini. To pomeni „tradicionalno povezanost z ozemljem naselitve“ in pa materinščino, čemur dodaja tudi zahtevo po „lastni narodnosti“ („das eigene Volkstum“), ne da bi vlada povedala, kaj ji to pomeni. S temi dodatki se sicer razlaga avstrijske vlade približa objektivnemu pojmu „narodna manjšina“, a šele po dolgih, za nikogar obveznih ovinkih. Tak način terminološke razrahljanosti v zakonskih besedilih, ki naj bi izvedle jasno mednarodno obveznost o zaščiti narodnih manjšin, odpira vrata vsakovrstnim manipulacijam, če ni to manipulacija že samo po sebi. Slednje domnevo upravičuje dejstvo, da zakon, ki naj bi narodno manjšino zaščiti in celo „podpiral“, brez vsakršnih pridržkov predvideva možnost, da se njeno domovinsko ozemlje, na katero je po tradiciji navezana, in kar sam razlagalec ugotavlja kot bistveno za njen obstoj, še naprej krči do izginitve.

Avstrijski zakonodajalec uporablja tudi metodo stvarjanja zmede glede mednarodno pravnih obveznosti Avstrije za zaščito narodnih manjšin. S tem hoče posredno razvednotiti obveznosti, sprejete v pogodbi o Avstriji: jih zamešati z drugačnimi, manj zahtevnimi obveznostmi notranjega ustavnega značaja in na ta način revidirati državno pogodbo o Avstriji.

Kaj pa stori avstrijski zakonodajalec? On seštevja določila senžermenske pogodbe iz leta 1919 in pogodbe o Avstriji iz leta 1955 kot enakovredne mednarodne obveznosti. S tem prikriva dejstvo, da je pogodba iz leta 1955 derogirala pogodbo iz leta 1919 in na novo določila obveznosti Avstrije za zaščito slovenske in hrvaške narodne manjšine na Koroškem, Stajerskem in Gradišanskem, prav zato, ker je zgodovina pokazala, da so določila iz leta 1919 bila nezadostna.

Avstrija danes določila iz leta 1919 vključuje v svojo ustavo. To je njena pravica. Mednarodno pravno pa je zanjo obvezno tisto, kar določa pogodba o Avstriji iz leta 1955 in tega ne more zmanjševati s sklicevanjem na pogodbo iz leta 1919 kot nekakšno drugo mednarodno obveznost. Avstrijska vlada s takimi lahko razvidnimi pravniki zvižajami ne more koristiti svojemu ugledu. Lahko pa zelo škoduje prizadetim narodnim manjšinam. In to neposredno. Kajti le s takšnim načinom lahko trdi, da je pogoj za priznanje manjšinskih pravic na delih ozemlja „sorazmerno pomembna številnost“ pripadnikov manjšine, ki ga zahteva predloženi zakon o manjšinah, v skladu z mednarodnim pravom. Pri tem se vlada sklicuje na čl. 68 senžermenske pogodbe iz leta 1919 kot na vir, iz katerega prevzema to določilo!

Ob tem bi rad posebej podčrtal zanimivo dejstvo, da avstrijska vlada zdaj trdi, da je dolžna izvesti ugotavljanje manjšine, da bi lahko izpolnila svoje obveznosti iz senžermenske pogodbe. Zdej torej hoče šele izvajati svoje obveznosti iz leta 1919! Res je,

Tudi občasne „napisne akcije“ na javnih poslopih in krajevnih tablah širom po južni Koroški opozarjajo na neizpolnjeno obveznost Avstrije, da bo v sodnih in upravnih okrajih s slovenskim in mešanim prebivalstvom Koroške poskrbela za dvojezične napise in označbe topografskega značaja — tako v slovenskem kot v nemškem jeziku

Prispevek koroških Slovencev v skupno zakladnico slovenske kulture

Kulturna osveščenost je eden izmed glavnih stebrov sleherne narodne zgradbe. Še posebej velja to za narodno skupnost, ki živi izven meja svoje narodne celote, kjer je še posebno izpostavljena tujemu vplivu in s tem nevarnosti, da bolj ali manj zgublja na svoji substanci.

Koroški Slovenci v teku svoje zgodovine nismo bili izpostavljeni le tujemu vplivu, marveč je bilo in je še nasilje, ki nam odreka naše pravice in nas skuša izriniti s podedovane zemlje. Fašizem nam je izrekel smrtno obsodbo, toda uprli smo se ji in smo znova zaživeli. Zdaj spet stojimo pred nam sovražnim ukrepom, ki pomeni za nas statistični genocid; napovedano preštevanje nas postavlja pred težke preizkušnje. Vendar pa nas uči zgodovina, da smo vedno tedaj, ko so nas že preglasili za mrtve, posebno odločno izpričali našo življenjsko voljo in moč, vero v zmago pravice.

Da smo temu nenehnemu pritisku kljubovali in mu še kljubujemo, je brez dvoma pripisati zlasti tudi naši narodni zavesti in kulturni stopnji. Le kdor ima kaj braniti, se bo odločil za boj. Koroški Slovenci pa imamo poleg podedovane zemlje tudi bogato kulturno tradicijo. Tudi sredi najhujšega nasilja smo jo ohranili — ne samo branili, marveč tudi ustvarjali in razvijali nove oblike. S tem smo koroški Slovenci prispevali in še prispevamo svoj delež v kulturno zakladnico vsega slovenskega naroda; ta naš doprinos se je še posebno pokazal v zadnjih desetletjih, ko je naša kulturna organiziranost postala bolj učinkovita in napredna.

Povsem razumljivo je, da je najprej naša narodna pesem postala sestavni del slovenske glasbene kulture. Kajti narodna pesem je najbolj iskrena in najširša umetniška izpoved slehernega naroda — naša koroška pesem pa sodi med najčistejša kulturna izročila, ki jih Slovenci imamo. Ob zvoku te naše pesmi so onemela celo kričeca usta paznikov v Hitlerjevih taborniških. Danes je koroška narodna pesem znana po vsem svetu in sodi v repertoar slehernega slovenskega zbora; bila je prva, ki nas je dvignila iz anonimnosti.

Slovenska besedna umetnost na Koroškem ima svoje korenine že v času bukovištva in prav ob 150-letnici svoje smrti je tudi Andrej Schuster Drabosnjak našel pravo mesto v slovenski slovstveni zgodovini. Po zadnji vojni je slovenska besedna umetnost na Koroškem doživela razveseljen razcvet. Najprej so bili posamezniki, danes jih je že cela vrsta, ki častno čuvajo duhovno potomstvo Drabosnjaka in s svojimi stvaritvami tvorijo sestavni del osrednje slovenske književnosti. Naj bo dovolj ugotovitev, da imamo med našimi književniki tudi Prešernovega nagajenca, kar brez dvoma pomeni priznanje tudi vsej slovenski besedni umetnosti na Koroškem, h katere uveljavljanju gotovo prispeva svoj delež zlasti tudi literarna revija Mladje, okoli katere se zbirajo mladi avtorji, ki so obet za nadaljnji razvoj slovenske literature na Koroškem in s tem za nadaljnji doprinos koroških Slovencev k bogatitvi vseslovenske kulturne stvarjalnosti.

Prav tako kot besedna umetnost se je ravno v povojnih letih — če izvzamemo imena kot npr. Pernhart ali Markovič iz starejšega obdobja — razvila med koroškimi Slovenci tudi likovna umetnost. Imamo vrsto likovnikov, ki so že zdavnaj preskočili meje lokalnih okvirov; nekateri sodijo v sam vrh mednarodno priznanih umetnikov. V zadnjih dveh desetletjih so se nam na raznih skupinskih in samostojnih razstavah predstavili umetniki, ki so opozorili nase s svojimi izvirnimi idejami in s stvaritvami, iz katerih polje naše življenje. Prav na tem področju je slovenska umetnost deležna tudi največ priznanja s strani večinskega naroda. Kljub izredno visoko razviti likovni umetnosti v osrednjem slovenskem kulturnem prostoru pa so slovenski umetniki s Koroške tudi tam deležni enakovrednih ocen, kar vedno znova potrjuje njihove predstavitve v večjih centrih Slovenije in tudi v Trstu.

Ob tej bežni sliki o našem prispevku v skupno zakladnico slovenske kulture pa ne gre prezreti dela kulturnih ustanov koroških Slovencev, ki razvijajo prosvetno življenje med našim ljudstvom na vasi. Prav to delo je osnova in izhodišče slehernega večjega umetniškega dosežka, po drugi strani pa tudi najbolj prepričljiv dokaz življenjske volje in ustvarjalne zmogljivosti našega človeka in njegove potrebe po kulturnem udejstvanju. Številne centralne in krajevne prireditve so odraz slovenske kulturne prisotnosti v deželi, kakor so tudi demonstracija, da pripadamo narodni celoti s kulturno stopnjo, ki se lahko brez sramu postavi na enakovredno raven z velikimi kulturnimi narodi. Močna kulturna povezanost z matičnim narodom se odraža zlasti v vsestranskem sodelovanju tako kulturnih central kot krajevnih prosvetnih organizacij z bratskimi organizacijami v Sloveniji in tudi v zamejski Primorski.

Naše prosvetno delo se predvsem odvija na pevskem področju, ki je bilo in je tudi še danes naša najmočnejša narodna in kulturno-umetniška izpoved. To se odraža v številu pevk in pevcev oziroma pevskih zborov, ki ponekod dosegajo enakovredno stopnjo zborovske kulture kot zbori v osrednji Sloveniji, kar se vedno znova potrjuje na raznih tovrstnih srečanjih. Tudi na področju odrske dejavnosti beležimo kvalitetne dosežke, ki prav tako sodijo med prispevke k sodobnemu slovenskemu kulturnemu dogajanju; saj se nekatere skupine opirjajo najbolj zahtevnih oblik odrskih predstav, ki so prav tako deležne ugodnih ocen in priznanja. Koroški narodni ples ima svoje značilnosti ter bogati slovensko folkloro in dopolnjuje pisano paleto slovenskih narodnih noš. Naj bo samo omenjeno, da prav zilska noša spada med najlepše slovenske narodne noše, kakor običaj zilskega števanja izvirno plemeniti slovensko folkloro kulturo.

lahko bi našli še mnoge druge prispevke, s katerimi koroški Slovenci pomagamo dopolnjevati bogastvo slovenske kulture. Pri tem je treba poudariti, da prihaja ta naš doprinos svojstvenosti in izvirnosti s celotnega ozemlja naše avtohtone naselitve in je zato najboljši dokaz o naši prisotnosti na tej zemlji — dokaz, ki se ga ne da izbrisati ali zamolčati. Ob tem pa raste nov rod slovenske mladine, ki se izobražuje in spoznava dosežke in današnje dosežke slovenske kulture. Zato bo ta rod nekoč lahko tudi sam dopolnjeval to naše delo, nadaljeval in ohranjal slovensko besedo, s tem pa tudi trdoživost naše narodne skupnosti na Koroškem, bogati kulturo ne le dežele, v kateri živi, marveč tudi vsega slovenskega naroda.

Andrej Kokot

Oblika „tisočletnice“ ki skrajšuje zgodovino Koroške za štiri stoletja slovenskega obdobja

Dne 26. junija bo slovesnost ob proslavi takozvanih „1000 let Koroške“ (1000 Jahre Kärnten), ki teče v letošnjem letu na Koroškem na vseh mogočih ravninah. Naslov proslave pomeni pač, da naj bi bila Koroška stara šele „1000 let“. V resnici gre pa le za preprost dogodek iz dinastične zgodovine, ki v zgodovini Koroške ni bil niti prvi, niti zadnji svoje vrste. V 9. in 10. stoletju je bila Karantanija (Koroška) večkrat pridružena (angegliedert — niti vključena, niti podrejena) Bavarski v obliki personalne unije. Vsaj dvakrat, če ne trikrat v 9. stoletju je bila ta unija razvezana, pa tudi razvezava te personalne unije 976 (golovo po 21. juliju) ni bila še dokončna, saj je tokrat trajala le sedem let (do 983) in šele po 1002 je imela Koroška svoje posebne vojvode (do 1335, ko se vnovič združila v personalno unijo z vzhodnoalpskimi deželami pod oblastjo Habsburžanov).

Dejstvo, da je prišlo pred tisoč leti do ene izmed razvezav personalne unije med Bavarsko in Karantanijo, ki po letu 1002 res nista imeli več skupnega vojvode, pa nikakor ne pomeni, da bi se šele tedaj pojavila v zgodovini Karanta-

ne brez vzroka se imenuje tedaj včasih tudi Sclavinia, njeni prebivalci pa kot „Slovani“ poleg „Bavarcev“. Že tedaj in odtlej vsaj do 13. stoletja je pomenila beseda „Karantanci“ srednjeveškim piscem od Rusije do Sicilije in Anglije posebno etnično enoto na zahodu Južnih Slovanov, v bistvu isto, kar pomeni današnji izraz „Slovenci“.

Karantanija, zmanjšana zaradi vdora Madžarov v srednje Podonavje in njihovih napadov proti zahodu spet v bistvu na ozemlje nekdanje slovanske kneževine, se je v 10. stoletju sicer prislonila na Bavarsko, a tudi v tem času nastopajo nekateri „vojvodi Karantancev“ (Bertold 927—930) ali „Bavarcev in Karantancev“ (Arnulf 935), pa tudi „Karantansko kraljestvo“ je včasih omenjeno (953) na enak način kot pred nastankom te personalne unije za vlade Arnulfa „Koroškega“. Po madžarskem porazu pri Augsburgu leta 955 in novem širjenju oblasti nemške države na ozemlju ob Vzhodnih Alpah se je nato 976 prvič in 1002 drugič ločila iz te nekaj nad polstoletne povezanosti z Bavarsko. Tudi tedaj ima izraz Karantanija širši pomen, tudi tedaj je to vojvodina s predvsem slovanskim prebivalstvom in zdru-

reditve. Pa tudi vojvodski stol po svojem izvoru ni simbol leta 976 oz. 1002 osamosvojen „tisočletne“ Koroške, marveč „karantanskega kraljestva“ pod Arnulfovo oblastjo — simbol Arnulfove oblasti nad tem tedaj še „slovanskim“ kraljestvom. V obeh simbolih se torej hrani izročilo izvora Koroške, katerega se je koroško plemstvo dobro zavedalo še v začetku 16. stoletja. Še leta 1523 je v pravdi proti bamberski škofiji, ki je hotela svoje gosposčine na Koroškem izvzeti izpod oblasti koroške dežele, češ da so to fevdi nemškega cesarstva, koroški deželni glavar kot vrhovni predstavniki dežel zapisal, da Bamberg tega ne more zahtevati od Koroške kot „slovenske vojvodine“, ker „je znano, da je Koroška nadvojvodina, objeta s svojimi mejami in markami in sosedni, in da je izšla od starine od tujega in ne od nemškega naroda, k temu obdarovana in povzdignjena v primerjavi z drugimi vojvodinami v nemškem narodu s posebnimi svoboščinami in običaji“; skliceval se je tudi na še ne pozabljeni obred ustoličevanja koroških vojvod, ko je zapisal, da mora vojvoda nadvojvodino Koroško „sprejeti na Gosposvelskem polju in ob tem položiti prisego“.

Na podlagi vsega navedenega je razumljivo, da so spoznanja o slovenski kneževini Karantaniji in o etnični enoti Karantancev, ki obe — enako kot tudi „karantansko kraljestvo“ 9. stoletja in 976 iz personalne zveze z Bavarsko izločena vojvodina Karantanija (Koroška) — presegala teritorij poznejše Koroške in zajemata tudi druge poznejše dežele, v katerih so živeli Slovenci skupaj z izročilom obreda ustoličevanja in širjenjem njegovega poznanja igrali pomembno vlogo tudi pri oblikovanju slovenske narodne zavesti v 18. in 19. stoletju.

Vse to postavlja kot temeljno vprašanje ob letošnjih proslavah: Kako je mogla biti v tem širokem okviru sorazmerno malo pomembna dinastična sprememba v poletju 976 po formulaciji proslave „1000 let Koroške“ dvignjena na raven, ki pomeni s skrajšanjem zgodovine Koroške za njeno slovensko obdobje od 7. stoletja naprej že potvarjanje resnične zgodovine te dežele, s tem pa tudi izpuščanje resničnih zgodovinskih temeljev dogodkov v letih 976 in 1002? Zgodovinskomitološki smisel tega skrajšanja obstoja Koroške na tisoč let je pač v tem, da je zastavljeno praznovanje visokega jubileja dežele, ki je bila pred 1000 leti še vedno osrednja pokrajina Karantancev (prednikov današnjih Slovencev), očitno v imenu današnje nemške večine v deželi. Odkar po vstajenju med vojno na smrt obsojenega ljudstva koroških Slovencev v obliki partizanskega boja zoper nacistični jarem, pod katerim so ječali koroški Slovenci, Koroška in Avstrija, in posebej od zrušitve „tisočletnega tretjega rajha“ 1945 in obnovitve osvobodene Koroške in Avstrije ni več mogoče zanikati slovanske dobo Karantanije na način nacistične „zgodovinske“ razstave v Celovcu 1943 ob „1200-letnici dežele nemškega rajha“, se je tej dobi mogoče izogniti pač le z amputacijo deželne zgodovine. To amputacijo pomeni danes geslo „1000 let Koroške“. Za Slovence ta oblika proslavljanja pač ni le zgodovinsko neutemeljena, marveč je tudi nesprejemljiva: pomeni namreč zanikanje štirih stoletij karantanske zgodovine.

akademik prof. dr. Bogo Grafenauer

KNEŽJI KAMEN

pri Krnskem gradu (zdaj v deželnem muzeju v Celovcu) je po svojem izvoru pravi simbol nekdanje slovanske kneževine in njene pravne ureditve; v njem se hrani izročilo izvora Koroške

nija (Koroška) kot posebna politična enota in da bi šele tedaj dosegla položaj vojvodine. Karantanija, naseljena pred 1400 leti s Slovani, je obstajala že v 7. in 8. stoletju kot slovanska kneževina; njeno središče je bilo na Koroškem v Krnskem gradu, njeno ozemlje pa je daleč presegalo teritorij današnje Koroške. Od tretjega desetletja 9. stoletja sicer v Karantaniji ne vladajo več knezi slovanskega rodu in kmalu so se v njej začeli pojavljati tudi posesti germanskih fevdalcev, poleg domačega slovanskega tudi germansko plemstvo in poleg domačih slovanskih tudi prvi priseljeni germanski kmetje, čeprav še nekaj stoletij med kmečkim prebivalstvom v deželi prevladuje slovanski (slovenski) živelj. Predvsem pa z zgodovinskim obratom okrog 820 ni bila pretrgana kontinuiteta s kneževino Karantanijo. Prav priči zgodovinskega izročila — Karantanija je bila v 9. stoletju v Vzhodnih Alpah edina dežela s takšnim izročilom — je postala Koroška sredi 9. stoletja celo središče „karantanskega kraljestva“ (regnum Karantanum) v Vzhodnih Alpah in Panoniji, ki je imelo pod Arnulfom v vseh pogledih položaj tedanjih vojvodin frankovske države. Združevala je v svojih mejah skoraj vse alpske in panonske Slované in

žuje obenem s svojimi krajinami v svojih mejah skoraj vse „Karantance“, slovansko ljudstvo, ki je prednik današnjih Slovencev. Do odcepitve krajin od Štajerske preko Savinjske krajine in Kranjske do Furlanije in Istre je prišlo šele postopno pozneje v zvezi s posledicami razvoja v fevdalni dobi.

Odcepitev Karantanije od Bavarske 976 in 1002 ne predstavlja kakšnega popolnoma novega konstitutivnega akta nemške države, ustanovitve nove vojvodine (saj izvemo zanjo le tako, da se 977 pojavi poseben vojvoda Koroške — in enako 1002), ampak samo razvezavo personalne unije dveh vojvodin, do katere je prišlo ob naslonitvi na tedaj že tri in pol stoletja staro izročilo. Kontinuiteto te tradicije dokazuje obstoj pričevanja po „slovanskem pravu“ (institutio slavica), predvsem pa svojsko postavljanje novega vojvode. Obred ustoličevanja koroškega vojvode po slovanskem kmetu s slovanskim obrednim jezikom na knežjem kamnu pri Krnskem gradu je brez dvoma predfrankovskega izvora, ker frankovska država nikjer drugje ne pozna nič podobnega. To ustoličevanje se je opravljal do 18. marca 1414. Knežji kamen je po svojem izvoru pravi simbol nekdanje slovanske kneževine in njene pravne

Slovenski vestnik - ogledalo življenja, dela in boja koroških Slovencev

V ponedeljek 14. junija je minilo točno 30 let, odkar je izšla prva številka Slovenskega vestnika — tednika koroških Slovencev, ki se danes ponaša kot najstarejši slovenski časopis na Koroškem.

V teh tridesetih letih izhajanja je Slovenski vestnik pričeval nezlomljivo življenjsko voljo našega ljudstva, da hoče živeti zvesto narodu in jeziku ter v enakopravnem in mirnem sožitju s sodeželanji.

Ob 25-letnici izhajanja Slovenskega vestnika v letu

1971, smo v jubilejni številki podali kronološki pregled dogodkov — 25 let prenašanja krivic, dela in boja, ki ga letos ob tridesetletnici nadaljujemo.

Zadnjih pet let smo koroški Slovenci doživeli stopnjevano gonjo nacionalističnih elementov in popolno kapitulacijo koroških oziroma avstrijskih oblasti tem silam. S tem v zvezi pa je treba tudi z radošjo poudariti, da so se prebudile avstrijske demokratične sile, ki se z nami rama ob rami borijo za demokratizacijo Avstrije in za pravično

izvedbo določil avstrijske državne pogodbe.

Naslednji kronološki pregled dogodkov prenašanja krivic dela in boje v zadnjih petih letih, o katerih je poročal Slovenski vestnik, dokazuje, da je bila borba trda vendar upravičena, to tem bolj zato, ker smo si koroški Slovenci v tej borbi pridobili mnogo zaveznikov iz vrst avstrijskih demokratov, kar nam vliva novih moči in volje, da si bomo skupno z njimi priborili pravice, ki so nam zamčene v avstrijski državni pogodbi.

Prenašanje krivic

1971

12. 8.: Neznani storilci oskrnili nagrobni spomenik za dva padle partizane na pokopališču v Reberci ter ga pomazali z različnimi gesli.

10. 11.: Na pokopališču v Želcu je bil ponovno oskrbnjen spomenik na grobišču. „Neznani storilci“ so ga obilili s črno barvo.

1972

27. 2.: Predsednik Slovenske mladine Marjan Šturm pred sodiščem v Leobnu. Obtožen je bil, da je poškodoval državno imovino. Šturm je pred sodiščem povedal, da krajevne table Šmohor/Hermagor ni poškodoval, ne pomazal, temveč dodal samo slovensko ime. Hotel sem, je dejal, opozoriti javnosti na to, kako Avstrija zavlačuje izvedbo določil državne pogodbe. Proces je bil preložen.

18. 9.: „Neznani storilci“ pomazali poslopje velikovške posojilnice s protislovenskimi gesli, okno v pošilniški prostor pa „zatemnili“ s črno barvo, da se ne bi videl lepak, s katerim sta obe osrednji organizaciji ob začetku novega šolskega leta opozorili na potrebo prijave otrok k dvojezičnemu pouku.

20. 9.: „Neznani storilci“ oskrnili prve dvojezične uradne napise, ki so jih namestili delavci cestne uprave. Kakor je znano, so v nadaljnjih protislovenskih akcijah bili odstranjeni vsi dvojezični krajevni napisi.

1973

15. 9.: Koroški dnevnik „Volkszeitung“ že vnaprej napoveduje razstrelitev partizanskega spomenika, ki ga je Zveza koroških partizanov odkrila 2. septembra 1973 v Robežu pri Apačah.

16. 9.: Je bil zločinski razstreljen partizanski spomenik v Robežu. Ta zločin se je zgodil skoro na dan točno za dvajsetletnico barbarskega atentata na partizanski spomenik v št. Rupertu pri Velikavcu, ki je bil razstreljen v noč od 9. na 10. september 1953.

6. 10.: Bombni atentat na sedež Zveze slovenskih organizacij v Celovcu.

10. 10.: Novi celovski župan Leopold Guggenberger prepovedal razstavo „Sodobni problemi koroških Slovencev“.

19. 10.: Strelji na slovenske dijake v Celovcu.

12. 11.: Hujskanje proti Slovincem celo na obravnavi pred celovskim sodiščem. Sodili so štirim obtoženim, ki so bili obdolženi krivde oziroma sokrivde za zločinski razstrelitev partizanskega spomenika v Robežu. Neposredni storilci so bili kaznovani, nedotaknjeni pa so ostali glavni krivci v ozadju, ki s svojim zastupljanjem ozračja v deželi ustvarjajo pogoje za take zločine.

21. 12.: Predsednik Kärntner Heimatdienst dr. Feldner toži odgovornega urednika Slovenskega vestnika, ker se čuti užaljenega.

1974

15. 1.: V zvezi z ukinitvijo kazenskega zasledovanja oseb, ki so sodelovale pri protizakonitem padranju uradnih dvojezičnih krajevnih napisov, sta odbora

strijе za svojo osvoboditev. Izjava je izzvala oster protest Zveze slovenskih organizacij in Zveze koroških partizanov.

21. 6.: Klub slovenskih študentov na Dunaju odločno protestira proti zlonamernim poskusom spraviti atentat v Miklavčevem (Haus der Heimat) v vzročno zvezo s kakršnokoli strujo znotraj slovenskega gibanja. Nasprotno, vse okoliščine atentata kažejo na provokacijo Heimatiendstu sorodnih krogov.

12. 7.: Predstavniki koroških Slovencev so zveznemu kanclerju Kreiskemu predali pismeno izjavo, v kateri protestirajo zaradi sistranja službenega navodila za slovenski kulturni referat pri deželni vladi.

15. 10.: Odločen protest dijakov in učencev slovenske gimnazije v Celovcu, ki so z ogorčenjem ugotovili, da je KHD kot odgovorni prireditelj zborovanja v Celovcu, dne 13. 10. 74 s transparentom izjavil: „Veliki strup — slovenska gimnazija v Celovcu“.

18. 10.: Protislovenske napisne akcije v Šmihelu, Holbičah pri Škafičah in na še nedograjenem poslopju Zveze slovenskih zadrug v Celovcu.

11. 11.: Obe osrednji organizaciji koroških Slovencev v zvezi z atentatom na sedež KHD in AKB v Celovcu ostro obsojata podtikavanje nekaterih javnih občil, da gre verjetno za dejanje slovenskih ekstremistov.

6. 12.: V glavni skupščini Združenih narodov je jugoslovanski predstavnik med drugim dejal, da jugoslovanska delegacija zlasti skrbi izjava avstrijskega predstavnika, da v Avstriji ni posebnih nacionalnih ali etničnih skupin, marveč samo verske in jezikovne skupine.

1975

2. 5.: Brutalen napad na predsednika SPD „Zarja“, podpredsednika ZKP, odbornika ZSO in ZSZ tovariša Petra Kuharja iz Železne Kaple. Kuhar je moral v celovško bolnišnico.

1. 6.: Spominska svečanost ob 30-letnici nacističnega zločina pri Peršmanu, kjer so nacisti pokončili 12-člansko družino.

6. 10.: Klub slovenskih študentov na Dunaju in Klub slovenskih študentov v Gradcu odločno protestirata proti najnovejšim poskusom zveznega predsednika Kirchschrägerja naprtiti krivdo za obremenjene odnose med Avstrijo in SFR Jugoslavijo absolutentom slovenske gimnazije. Dr. Kirchschräger je namreč izjavil, da so se težave z Jugoslavijo začele po vstopu maturantov slovenske gimnazije v politično življenje.

27. 6.: Televizijska oddaja „Tujci v domovini“ je razkrila neprijetno resničo o Koroški.

29. 6.: Gosposvetski župnik Mucher imel strupen hujski govor v Vernberku.

1. 7.: Deželni šolski svet ugotovil, da slovenska gimnazija ni „veliki strup“.

22. 8.: Mesto Celovec z županom Leopoldom Guggenbergerjem na čelu je preprečilo, da bi kulturni dom koroških Slovencev stal v središču koroške deželne prestolnice.

1976

7. 11.: V koroški kmetijski zbornici je slovenščina brutalno zatrta.

20. 1.: Predstavniki treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank so pod predsedstvom zveznega kanclerja Kreiskega dokončno potrdili sklep o ugotavljanju manjšine.

28. 2.: Ugodni strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Veiter je v tedniku „Die Furche“ objavil članek z naslovom „Ljudsko štetje je smrt ljudstva“.

7. 6.: Napisna tabla Zveze slovenskih organizacij v Celovcu, Gosometergasse 10, je bila ponovno pomazana s črno barvo. „Neznanci“ so se tokrat predstavili z ustaškimi znamenji.

7. 11.: V koroški kmetijski zbornici je slovenščina brutalno zatrta.

20. 1.: Predstavniki treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank so pod predsedstvom zveznega kanclerja Kreiskega dokončno potrdili sklep o ugotavljanju manjšine.

28. 2.: Ugodni strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Veiter je v tedniku „Die Furche“ objavil članek z naslovom „Ljudsko štetje je smrt ljudstva“.

7. 6.: Napisna tabla Zveze slovenskih organizacij v Celovcu, Gosometergasse 10, je bila ponovno pomazana s črno barvo. „Neznanci“ so se tokrat predstavili z ustaškimi znamenji.

7. 11.: V koroški kmetijski zbornici je slovenščina brutalno zatrta.

20. 1.: Predstavniki treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank so pod predsedstvom zveznega kanclerja Kreiskega dokončno potrdili sklep o ugotavljanju manjšine.

28. 2.: Ugodni strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Veiter je v tedniku „Die Furche“ objavil članek z naslovom „Ljudsko štetje je smrt ljudstva“.

7. 6.: Napisna tabla Zveze slovenskih organizacij v Celovcu, Gosometergasse 10, je bila ponovno pomazana s črno barvo. „Neznanci“ so se tokrat predstavili z ustaškimi znamenji.

7. 11.: V koroški kmetijski zbornici je slovenščina brutalno zatrta.

20. 1.: Predstavniki treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank so pod predsedstvom zveznega kanclerja Kreiskega dokončno potrdili sklep o ugotavljanju manjšine.

28. 2.: Ugodni strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Veiter je v tedniku „Die Furche“ objavil članek z naslovom „Ljudsko štetje je smrt ljudstva“.

7. 6.: Napisna tabla Zveze slovenskih organizacij v Celovcu, Gosometergasse 10, je bila ponovno pomazana s črno barvo. „Neznanci“ so se tokrat predstavili z ustaškimi znamenji.

7. 11.: V koroški kmetijski zbornici je slovenščina brutalno zatrta.

20. 1.: Predstavniki treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank so pod predsedstvom zveznega kanclerja Kreiskega dokončno potrdili sklep o ugotavljanju manjšine.

28. 2.: Ugodni strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Veiter je v tedniku „Die Furche“ objavil članek z naslovom „Ljudsko štetje je smrt ljudstva“.

7. 6.: Napisna tabla Zveze slovenskih organizacij v Celovcu, Gosometergasse 10, je bila ponovno pomazana s črno barvo. „Neznanci“ so se tokrat predstavili z ustaškimi znamenji.

Delo in boj

1971

19. 6.: Na Dunaju je Klub slovenskih študentov otvoril svoje klubske prostore, kar je, čeprav na Dunaju, precejšnjega narodno-političnega pomena za slovensko narodnostno skupnost na Koroškem.

19. 9.: Zveza koroških partizanov priredila pri Terklu v Selah tovariško srečanje, katerega se je udeležilo okrog 1500 ljudi.

1972

3. 4.: Napisna akcija, ki je zajela središča tistih upravnih in sodnih okrajev na Koroškem, za katere člen 7 državne pogodbe predpisuje dvojezične krajevne napise.

16. 4.: Mogočna manifestativna spominska slavnost ob tridesetletnici izseljevanja koroških Slovencev.

5. 5.: Pevski zbor „Danica“ iz št. Vida v Podjuni gostoval v Zahadni Nemčiji.

11. 5.: Uspela krstna prireditev „Miklovo Lipe“ v Železni Kapli.

28. 5.: Zveza koroških partizanov odkrila spomenik Domenovi četi na Komlju, katere borci so bili izdani in 12. oktobra 1944 zahrbno pobiti na Apovnikovi kmetiji na Komlju.

22. 7.: Kongres mednarodnega združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur je zasedal v Celovcu

Med največje pridobitve koroških Slovencev po drugi svetovni vojni sodi novi zadrugi center v Celovcu

(Delavska zbornica). To zasedanje je bilo posebej posvečeno položaju koroških Slovencev.

24. 8.: Stoletni jubilej posojilnice v št. Jakobu v Rožu, najstarejše kmetijske kreditne zadruge v Avstriji.

1973

24. 1.: Okrog 500 predstavnikov koroških Slovencev je na zborovanju v Celovcu sklenilo, da se ne bodo pogajali s tistimi, ki so vedno preprečevali rešitev naših vprašanj.

6. 8.: Napisne akcije nastoljene na turiste južnokoroških turističnih centrov so imele za vsebino, da živita na Koroškem dva naroda in da v interesu mirnega sožitja v Evropi podprejo pravični boj koroških Slovencev za izpolnitev svojih pravic, ter boj avstrijskih demokratov proti vzkliju neonacističnega gibanja.

11. 8.: Okrog 8000 ljudi obiskalo Miklovo Zelo na zgodovinskih tleh v Svatnah.

2. 9.: Odkritje spomenika partizanskim borcem v Robežu.

14. 10.: Veličastna proslava obletnice kmečkih puntov na Koroškem v Globasnici.

25. 10.: Mogočne demonstracije za pravice koroških Slovencev v Celovcu se je udeležilo nad 3000 ljudi.

1974

1. 1.: Dr. Pavel Apovnik vodja novega urada pri deželni vladi.

8. 2.: Pod naslovom „Koroška — alarmno znamenje“ (Kärnten — ein Alarmzeichen) je izšla brošura, ki jo je izdala Avstrijsko odposniško gibanje na Dunaju.

8. 3.: Tudi Slovincem na Koroškem mora biti zagotovljen sprejem slovenske TV.

15. 3.: Znanstvena podpora boju za pravice slovenske manjšine na Koroškem. Inštitut za znanstvena vprašanja v Ljubljani izdal zanimivo razpravo o koroških Slovincih, ki jo je napisal direktor inštituta Drago Druškovič (v angleškem jeziku).

25. 6.: Pričetek mednarodnega seminarja OZN o pravicah in zaščiti manjšin v Ohridu.

27. 6.: Ustanovni občni zbor društva Kulturni dom.

9. 7.: Tiskovna konferenca v Celovcu, ki sta jo organizirali obe osrednji organizaciji koroških Slovencev ob priliki izida knjige Die Slowenen in Kärnten / Slovenen na Koroškem.

14. 7.: Pričetek mednarodne konference v Trstu.

11. 8.: Zaključen manjšinski kongres v deželi Baskov. Avstrija bila obtožena, da še ni izpolnila manjšinskih določil državne pogodbe.

17. 9.: Osrednji organizaciji koroških Slovencev opozorili vodstva treh v parlamentu zastopanih strank

SPD, ÖVP in FPÖ, da vsakršno ugotavljanje manjšine oziroma „kvalificirano jezikovno štetje“ načelno odklanjata kot neuporabno sredstvo za reševanje odprtih vprašanj.

25. 9.: Protestni zbor odbornikov in krajevnih zastopnikov vseh narodnih organizacij koroških Slovencev proti diktatu, s katerim hočejo v parlamentu in v koroškem deželnem zboru zastopane stranke in zvezna vlada vsiliti ugotavljanje manjšine.

29. 10.: Nota SFR Jugoslavije avstrijski vladi.

15. 11.: Naše vprašanje pred mednarodnimi forumi (UNESCO v Parizu).

29. 11.: Die Furche ugotavlja, da lik države, ki zatira manjšino „nikakor ne ustreza Avstriji“, zato bi bilo treba vsak ukrep v zvezi z manjšinskimi vprašanji dobro premisliti, kar do razprave o manjšini v OZN zdaj „ni veliko časa“.

27. 12.: Nova jugoslovanska nota Avstriji, v kateri ponovno odločno zahteva, da Avstrija izpolni svoje mednarodne obveznosti.

1975

10. 1.: Ljubljanska založba „Borec“ je ponatisnila knjigo Karla Prušnika-Gasperja „Gamsi na plazu“.

7. 2.: Oč izpolnjevanja obveznosti iz državne pogodbe je odvisen razvoj avstrijsko-jugoslovanskih

odnosov, je dejal podpredsednik IS SR Slovenije Ruđič Čučinovič, ko je v skupščini odgovarjal na vrsto poslanskih vprašanj v zvezi z odnosi z Avstrijo.

14. 2.: Pri Državni palači v Ljubljani izšlo peto knjižno delo Valentina Polanska „Lipov bogec“. Nagrada Prešernovega sklada prejel tudi koroški književnik Florijan Lipusch.

7. 3.: Otvoritev moderno urejene zadrugi centre in dvorane „Aula slovenica“ v Celovcu.

14. 5.: Ob 20-letnici državne pogodbe izročena spomenica koroških Slovencev zvezni vladi na Dunaju.

25. 5.: Ob tridesetletnici zvezi na fašizem in dvajsetletnici podpisa državne pogodbe sta obe osrednji slovenski organizaciji priredili mogočno manifestacijo v Pibberku, katere se je udeležilo 2500 ljudi.

18. 6.: Otvoritev poslopja Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu.

28. 9.: 75-letnica rojstva organiziranega slovenskega planinstva na Koroškem in odkritje spominske plošče žrtvam pod Arihovo pečjo.

14. 12.: Strnjeni okoli svojega vodstva bomo koroški Slovenci nadaljevali boj. To je soglasen sklep občnega zbora ZSO ob 20-letnici obstoja naše osrednje narodne organizacije.

1976

27. 2.: Obe osrednji organizaciji koroških Slovencev sta zveznemu kanclerju poslali protestno brzojavko, v kateri sta se odločno izrekli proti slehernemu ugotavljanju ali preštevanju. Prav tako pa sta sklep treh v parlamentu zastopanih strank o štetju posebne vrste (20. 1. 76.) najodločneje zavrnili tudi predsednika obeh osrednjih organizacij, ki sta v izjavah za tisk poudarila, da sklep o štetju nasprotuje določilom državne pogodbe in da zato koroški Slovenci takšno „reševanje“ dosledno odklanjajo ter bodo takoj znotraj države kot tudi na mednarodni ravni podvzeli vse, kar je v njihovih močeh, da preprečijo izvedbo tega proti njihovim življenjskim interesom naperjenega naklepa.

9. 4.: Mogočna manifestacija solidarnosti pripadnikov obeh narodov v deželi, katere se je udeležilo nad 3000 ljudi.

14. 5.: ZSO je ob obletnici državne pogodbe v resoluciji zahtevala dosledno izpolnitev člena 7 državne pogodbe in izrazilo pripravljenost konstruktivno sodelovati pri iskanju sporazumnih in znosnih rešitev.

6. 6.: Izredno lepo uspela informacijska in diskusijska prireditev v Kotmarji vasi. Prireditelj Solidarnosti komite za pravice koroških Slovencev.

14. 6.: Pred 30 leti izšla prva številka Slovenskega vestnika.

Ob neodgovorni pasivnosti oblasti so nemško-nacionalistični in neonacistični elementi leta 1972 porušili uradne dvojezične napise ter načela zakonitosti in pravnega reda potepali v blato

Zveze slovenskih organizacij soglasno sklenila poslati protestno pismo zveznemu predsedniku Jonasu z utemeljitvijo, da neodgovorno popuščanje oblasti, nemške nacionaliste samo spodbuja k nadaljnjemu ravnanju proti Slovincem in njihovim pravicam.

15. 3.: Klasični primer sofizma je bilanca enoletnega dela študijske komisije, ki očitno spada med rekvizite avstrijske manjšinske politike.

23. 3.: Sodnik s samovoljnim tolmačenjem zakona krši predpise o uporabi slovenskega uradnega jezika pred sodiščem v Borovljah.

10. 4.: Avstrija v odboru Organizacije združenih narodov (OZN) obtožena, da vodi diskriminacijsko in osimilacijsko manjšinsko politiko.

19. 4.: Avstrijski zunanji minister zanikal partizansko borbo na Koroškem in s tem zanikal prispevek Av-

Politik mit Rechtsdrall

So sehr es mich als Sozialist befriedigt, daß zwischen der Kärntner SJ und der Landesparteiführung, laut KTZ, Differenzen ausdiskutiert werden, so gebe ich, als einer um die Zukunft der SPÖ Besorgter, folgendes zu bedenken:

Seit der jüngsten Vergangenheit stellen sich die Fragen: Wie wird die kritische Intelligenz, auch die der Jüngeren, in den eigenen Reihen verkraftet, die manchmal zu anderen Denkergebnissen kommen? Ist es nicht so, daß eine Diskussion in der Demokratie nie zu Ende ist? Kann sich die Partei keine Resonanz oder Gärung leisten, die doch Motor dafür sind, gesellschaftsändernde Maßnahmen, wenigstens schrittweise, vorwärts zu treiben? Ist der Begriff, die Jugend habe eine Vorrecht in ihrer Meinung, überholt? Aber auch als überzeugter Gewerkschafter frage ich mich, wie lange kann sich die Partei, die sich sozialistisch bezeichnet, noch leisten, eingedenk des wichtigen Gmoser-Artikels in der KTZ vom 22. 5. 76, Erfüllungsgelbe einer Lizitationspolitik und einer Politik mit Rechtsdrall zu sein? Man macht sich dadurch zum eigenen Gefangenen, denn wenn man Forderungen „dieser“ Art einmal nicht erfüllt, wählen diese Randschichten wieder andere Parteien.

Wo führt das hin ins Volk zu hochen und alles das zu verwirklichen, was dessen Mehrheit will? Ist das nicht eine Unverantwortlichkeit, wenn sich die gebildete Informiertheit der emotionalen Uninformiertheit unterwirft? Gefälligkeitsdemokratie geht doch gegen Gemeinschaftsinteressen! Man befürchtet, das böse Erwachen nach einer Schuldenmoral kann für eine die Verantwortung tragende Mehrheitspartei gefährlich sein. Und der Ausspruch, die absolute Mehrheit weiter zu halten, auch ohne die Slowenen, heiße, weiter diese nicht wünschenswerte Politik, neben einer sonst guten Reformpolitik, pflegen zu müssen. Will man dadurch vielen Slowenen, die bei der Landtagswahl und Nationalratswahl deshalb der SPÖ das Vertrauen gaben, weil sie sich u. a. durch ein von ihnen zu forderndes Maß von Ortstafeln anerkannt zu werden hofften, vertreiben, bloß weil man dadurch unbelehrbare Deutschnationale dadurch hält, die das nicht aushalten wollen?

Will die SJ ab nun bei keiner Demonstration, die der Humanität dient, teilnehmen und auf ihr demokratisches Grundrecht verzichten, bloß weil dort Kommunisten und Katholiken mitmarschieren? Warum verurteilte in diesem Zusammenhang die SPÖ nie die undemokratische Demonstration (weil Ungesetzlichkeiten setzend) der Ortstafelstürmer 1972, wo ein paar Sozialisten mit NDP-lern u. Leuten von anderen national-konservativen Parteien marschierten? Wurde hier jemals ein Parteiausschluß angedroht? Nein! Genauso, wie man ein paar SP-Gemeinderäte aus Bleiburg aus der Partei nicht entfernte, die einen ÖVP-Mann, gegen den Willen der Partei und des Großteils der SP-Gemeinderäte, zum Bürgermeister wählten.

Ist sich die SJ im Klaren, daß sie mit ihrem Einverständnis zur Personenstandserhebung der Eröffnung des Volkstumskampfes anno 1920 zustimmte? Weil jede Volkszählung besonderer Art, die man jetzt als Personenstandserhebung unmodifizieren will, diese Stimmung provoziert und dem Steuerzahler überdies gegen 150 Millionen Schilling kosten wird. Die SJ gab damit den idealen Kompromiß aus der Hand, die letzte ordentliche Volkszählung vor dem Staatsvertrag, die von 1951, als Grundlage der Erfüllung des Staatsvertrages vorzuschlagen. Glaubt die SJ, daß es sozialistisch ist, wenn sie diese an sich selbstverständlichen Dinge, wie die Aufstellung zweisprachiger Ortstafeln, als nicht wesentlich bezeichnet? Sind wir schon so weit, daß Sozialisten topographische Tafeln web tun?

Wenn die KTZ behauptet auch Kärntner Slowenen sind gegen zweisprachige Tafeln, so sei gesagt, daß ein Wunschdenken eine Vertragserfüllung nicht ersetzen kann. Es ist klar, daß Slowenen bei der Stimmung in Kärnten, wo jeder schief angesehen wird, der slowenisch spricht, es nicht wagen werden, um ja ihre Ruhe zu haben, sich offen für eine zweisprachige Ortstafel auszusprechen. Und es ist unfair, Kriterien für die Verbreitung der Slowenen zu fordern, wenn man weiß, daß sich die Zahl der Assimilierten mit jedem Jahr der Verzögerung der Staatsvertragserfüllung immer mehr vergrößert! Ein paar slowenische Sparkassen oder Genossenschaften, sowie ein Gymnasium können diesen Volkstod nicht aufhalten, an dem aber eine sozialistische Partei nicht die Schuld tragen soll. An dem, daß zweisprachige Tafeln wieder demontiert werden könnten, wird man ersehen, wie sehr die Parteien die Bildungs- und Aufklärungsarbeit seit 1945 bzw. 1972 der Opportunität opfert.

Eine verständnisvolle und tolerante Haltung eines Teiles der Mehrheitsbevölkerung kann nur dann erreicht werden, wenn wir Sozialisten diese vorleben und endlich, sichtbar, die längst fälligen diesbezüglichen Schulungen und Informationen einleiten, auch auf die Gefahr hin, Stimmen bei Wahlen zu verlieren. Was hat man schließlich schon von einer absoluten Mehrheit, wenn man sich ohne Zustimmung der national-konservativen Parteien oder eines „natürlich rechtsempfindenden“ Volksteiles sich nicht traut, auch die letzte Reaktion auszuschalten, die Vertragserfüllungen behindert und den Fortschritt aufhält? Was nützt es, wenn man etwas für die Deutschnationalen bringt, indem man über die Vergangenheit Peters, und so indirekt für viele andere, einen Schlußstrich zieht? So taktisch und psychologisch es für den Augenblick sein mag, weil es Wähler bindet und einen möglichen, stillen Koalitionspartner verpflichtet, so katastrophal ist es in humaner Hinsicht, weil diese Menschen ihre Vergangenheit nicht nur als verziehen, sondern im Nachhinein als legalisiert erachten.

Auch hier macht man sich mit dieser Meinung zum eigenen Gefangenen, denn wenn man diese Basis nicht „hält“ oder noch „ausbaut“, dann gehen, wie gesagt, die Wähler... Außerdem wird eine gewisse unerwünschte Stimmung dadurch nie aufgeweicht — im Gegenteil, die Zahl der Unbelehrbaren erhärtet und vergrößert sich und fällt uns allen in Form von antislowenischen und teilweise antisemitischen Ausschreitungen auf den Kopf. Alles Nationalistische frißt schließlich, mit der Zeit, alles Sozialistische und Liberale auf.

Manner Udo, Völkermarkt

Nagradna križanka

Ob prazniku našega lista smo seveda mislili tudi na tiste bralce, ki se v svojem prostem času radi lotijo reševanja ugank. Pripravili smo jim „jubilejno“ križanko in jim želimo, da jim ne bi delala samo preglavice, ampak bi jim bila tudi v zabavo.

Da pa trud, ki ga bodo vložili pri reševanju, ne bo povsem odveč, razpisujemo tudi vrsto lepih nagrad, ki jih bomo z žrebanjem razdelili med tiste, ki nam bodo pravočasno poslali pravilno rešeno križanko:

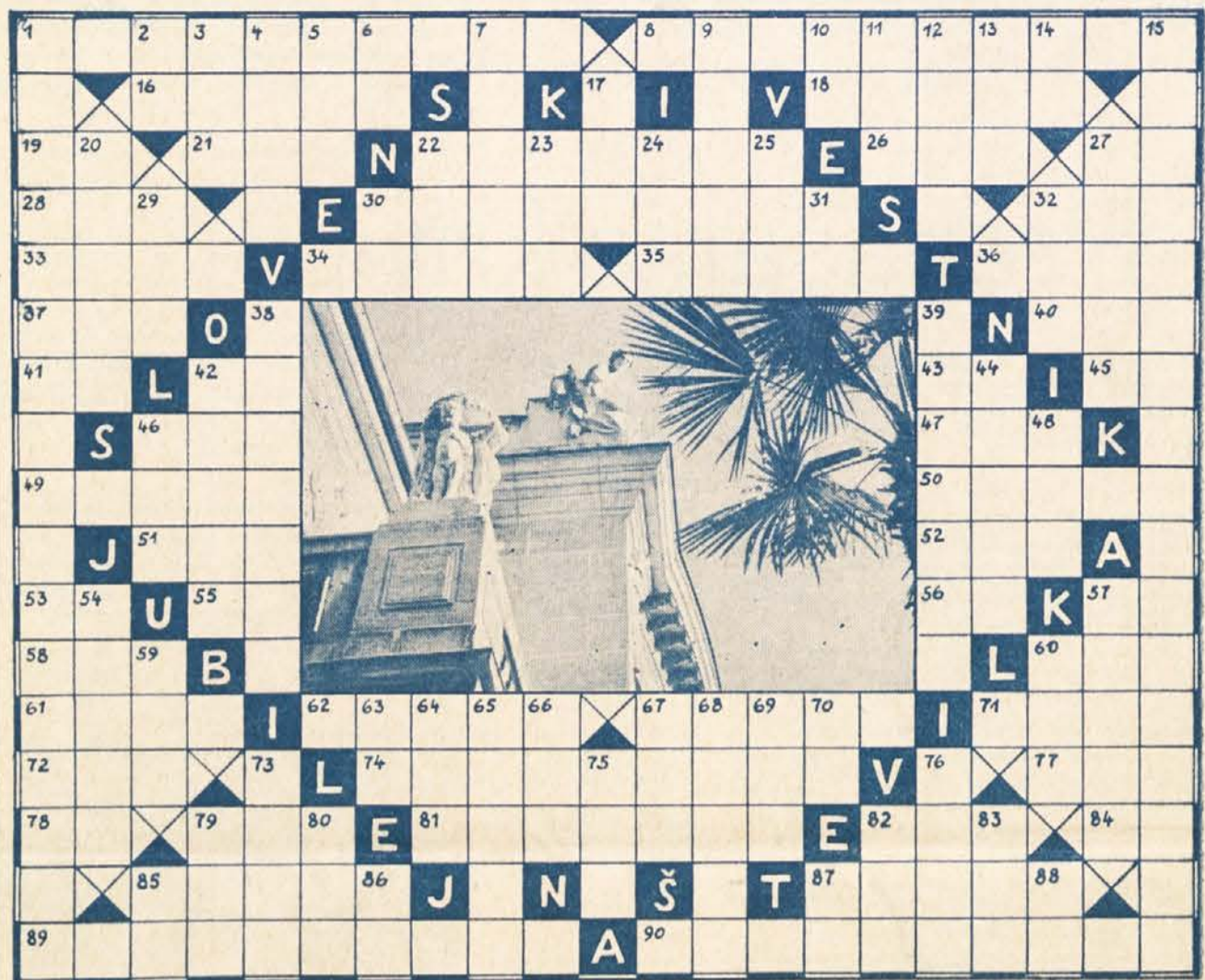
1. nagrada: 500 šilingov
2. nagrada: 300 šilingov
3. nagrada: 200 šilingov

4. nagrada: celoletna naročnina za „Slovenski vestnik“

5. nagrada: polletna naročnina za „Slovenski vestnik“

6.—10. nagrada: lepe slovenske knjige

Torej vidite, da se bo na vsak način izplačalo, če se boste malo potrudili in pri tem osvežili svoje znanje. Pri tem vam želimo mnogo zabave in uspeha, potem pri odločilnem žrebanju pa že zdaj potrebno srečo. In še to: rešitve križanke (napisane na posebnem listku ali kar na izrezku iz časopisa) nam pošljite najkasneje do konca meseca, to je do 30. junija 1976, na naslov „Slovenski vestnik“, Gasometergasse 10, 9020 Klagenfurt-Celovec.

Vodoravno: 1. znan egiptovski faraon; 8. gospodarska panoga, ki se bavi s kmetovanjem; 16. glasbena drama; 18. masa, masiv; 19. začetnici slovenskega pisatelja (Cvetje v jeseni); 21. nogometni pojem (tujka); 22. stolica na visoki šoli; 26. moško ime (grafik Justin); 27. kvartaški izraz; 28. diapozitiv, okr.; 30. mesto na Koroškem; 32. reka v Sovjetski zvezi; 33. ognjenik na Siciliji; 34. vojaški

čin; 35. pomladni mesec; 36. spodrsrlaj (ljudska oblika); 37. čebelja tvorba; 40. rdeča poljska cvetlica; 41. števniki; 42. predlog; 43. španski spolnik; 45. osebni zaimek (množ.); 46. pevski zbor; 47. klej, lepilo; 49. narodno moško ime; 50. izobrazba; 51. glodalec; 52. izvir; 53. tega meseca, okr.; 55. začetnici znanega češkega pisatelja (roman „Rur“); 56. latinski veznik; 57. samo; 58. del

jedilnega pribora; 60. manjše naselje; 61. afriška štorclja; 62. posladijo iz sadu kakaovca; 67. slovesna, obredna oprava; 71. del knjige; 72. španski narodni junak; 74. belokrvnost; 77. sanje; 78. kemični znak za aluminij; 79. del zobovja; 81. motovilo; 82. zdravilo; 84. oziralni zaimek; 85. ubežnik; 87. nekdanji pobiralac davkov; 89. beletristika; 90. okras.

Koroško preštevanje

Navpično: 1. in 15. naš jubilej; 2. kazalni zaimek; 3. avstrijska tiskovna agencija; 4. reka, ki teče skozi Leningrad; 5. žival, ki raje pod zemljo; 6. začetnici slovenskega pesnika (Balade in romance); 7. plug; 9. hruški podoben sadež; 10. okrajšava za tangens; 11. naziv; 12. jadrnica; 13. trimestno število; 14. kazalni zaimek; 17. dolgo časovno obdobje; 20. bajeslovni velikan; 22. biljardna palica; 23. železniška proga; 24. domačija; 25. zrak (tuja označba); 27. del obleke; 29. star Slovan; 30. soglasnik s konca in samoglasnik z začetka abecede; 31. avtomobilski znak Celja; 32. kadi se iz dimnika; 38. naša ožja domovina; 39. mesto, v katerem izhaja Slovenski vestnik; 42. fantič; 44. mejna vrednost (tujka); 46. boter; 48. vse človeštvo si ga želi; 54. znana znamka bencina; 57. majhen las; 59. Jud; 60. jadranski otok (med zadnje vojno je bilo tam nekaj časa vrhovno poveljstvo jugoslovanske osvobodilne vojske); 63. glej 78. vodoravno; 64. obžalovanje; 65. prvi parlament nove Jugoslavije (zgodovinsko zasedanje v Jajcu); 66. organ vida; 67. babica; 68. češko-avstrijski pesnik, avtor „Devinskih elegij“ (Rainer Maria); 69. osebni zaimek (4. sklon); 70. enaka samoglasnika; 73. iz premoga narejeno gorivo; 75. žensko ime; 76. gora kralja Matjaža; 79. kratica naše osrednje organizacije; 80. bolečina; 82. pri starih Rimljanih varuh domačega ognjišča; 83. znano športno društvo v Celovcu; 85. upanje, nada; 86. veznik; 87. predlog; 88. avtomobilski znak Reke.

(Nadaljevanje s 5. strani)
gočiti dvojezičen pouk... Ugotovili smo, da vsakokrat stojimo v ozadju nekdanji nacisti na vplivnih gospodarskih položajih. Nasprotniki trdijo, da pomeni uredba o dvojezičnih šolah slovenizacijo dvojezičnega ozemlja. Takšen duh pa ne izvira šele iz dobe nacizma, temveč je starejšega datuma; na južno Koroško ga je zaneslo nemškonalno gibanje. Isti značaj so obdržale vse akcije proti obveznemu dvojezičnemu šolstvu na južnem Koroškem, dokler ga v letu 1958 deželni glavar Wendenig z odlokom ni ukinit.

Pravzaprav na dnevnem redu je na Koroškem v teh krogih blatenje protifašističnega boja nasploh in koroško-slovenskega še prav posebej

oblastilo, da tedaj, kadar gre za reševanje manjšinskega vprašanja na Koroškem, zastopa ta organizacija težnje nemškega dela koroškega prebivalstva. Na državni ravni položaj ni nič drugačen.

Nadaljnji vpliv se kaže tudi v postavljanju z osebno fašistično preteklostjo. Stranke ena drugo prekašajo v protimanjšinskih izjavah, ko gre za to, katera je bolj „nemška“, katera bolj „protislovenska“, katera bolj „domovinski zvesta“. Isto se seveda dogaja še posebej tudi na osebni ravni.

Vsa ta dejstva so povzročila, da je Koroška mogla postati dežela, kjer so življenjski znaki neofašizma, če upoštevamo Zahodno Nemčijo in Avstrijo, najbolj močni. Prav posebej

po demokratizaciji fašistične Španije in odpravi nečloveške diktature. V času, ko je vsa demokratična svetovna javnost ostro obsojala zločine fašističnega režima, ki je moril borbe za svobodo, je na primer list koroške svobodnjaške stranke zapisal, da je Španija zadnji steber še svobodne Evrope (Kärntner Nachrichten, 18. 10. 1975) in tudi, da se je vse zgodilo zaradi borbe proti komunizmu. Drugič je isti list zapisal, da je nemški narod še vedno pod tujo oblastjo (Kärntner Nachrichten, 30. 8. 1975). Tudi odnos do rasistične politike v Južni Afriki razkriva njihovo pravo mišljenje (Kärntner Nachrichten, 1. 9. 1973).

V državni pogodbi so bile Avstriji naložene take obveznosti, o ka-

Zadržanje koroških Slovencev res neutemeljeno in nerazumljivo?

Deželna tiskovna služba in uradna „Kärntner Landeszeitung“ sta nedavno objavili hude očitke koroškega deželnega glavarja Leopolda Wagnerja predstavnikom koroških Slovencev. Vzrok je bilo pismeno sporočilo obeh osrednjih organizacij, da koroški Slovenci ne bomo sodelovali pri proslavah „1000 Jahre Kärnten“, katerih višek bo „Kärnten-Tag“ 26. junija 1976. Kljub navedenim vzrokom za to zadržanje je deželni glavar Wagner vrednotil to odločitev kot „neutemeljeno in nerazumljivo“ in ji dodal celo hudo politično obdolžitev, da slovenskim funkcionarjem „očitno nič ni na tem, da bi s svoje strani prispevali k izboljšanju vzdušja v deželi“.

Res je bilo razglašeno, da naj bi imel „Kärnten-Tag“ dne 26. junija 1976 „čim manj uradnega značaja“, marveč „naj bi potekal bolj po načinu moderne ljudske veselice“. Proslava naj ne bo dan tradicije v ožjem pomenu, marveč naj obrne pogled na skupno bodočnost vseh Korošic in Korošcev, „ker je prilagojena našemu času in izrecno orientirana na cilj, ki kaže v bodočnost.“

Kako v resnici izgleda premagovanje „tradicije“ na Koroškem ob takšnih prilikah, pa je druga stvar. To smo koroški Slovenci morali ugotoviti ob proslavah 50-letnice plebiscita in ugotavljamo ob sedaj poznanim programu „Dneva Koroške“. Naslednja primerjava govori zase:

1943

so slavili: „Kärntner Festwoche“ 3.—10. oktobra

● „Kärnten — 1200 Jahre Grenzland des Reiches“.

● Je ob 7.00 zvonila „Heldenglocke“ v Celovcu k začetku dneva glasovanja.

● Je ob 8.30 bila Reichsfeier der NSDAP v Veliki dvorani grbov, na kateri je govoril minister rajha Reichsleiter Rosenberg.

● Je ob 10.30 bil Generalapell der NSDAP na dvorišču Deželnega dvorca; govorili so Gauleiter Dr. Rainer, ministar rajha Alfred Rosenberg in Seldte, zastopnik Reichsführerja SS Himmler-ja in Führer SA skupine Südmark.

● Je ob 11.00 zvonila zopet „Heldenglocke“ v Celovcu.

● So imeli popoldne veliko ljudsko zborovanje na „Trgu SA“, koncerte vojaške godbe Dietlove armade, Kriegsmarine, Luftwaffe, „nekega vzhodno pruskega regimenta grenadirjev“ ter godbene enote Waffen-SS na raznih trgih Celovca.

● So zaključili Gedenktag z „velikim Zapfenstreich“ na Trgu Adolfa Hitlerja.

1976

slavijo: „Woche der Begegnung“ 18.—26. junija

○ „1000 Jahre Kärnten“.

○ Bodo ob 7.30 prižele „Kärnten-Tag“ fanfare iz stolpa mestne cerkve.

○ Bo ob 9.00 slavnostna seja Koroškega deželnega zbora in Koroške deželne vlade v koncertni hiši.

○ Bo ob 10.15 „Kärntner Kundgebung“ na dvorišču Deželnega dvorca; govorili bodo celovski župan, koroški deželni glavar, avstrijski zvezni kancler in zvezni prezident.

○ Bodo od 9.45 do 10.15 trobile fanfare iz stolpa Deželnega dvorca.

○ Bodo popoldne peli koroški zbori, nastopale „Volkstumsgruppen“ iz vse dežele in igralce godbe na pihala na dvorišču Deželnega dvorca, na Novem in Starem trgu in na Trgu dr. Arthura Lemischa.

○ Bo zaključil proslavo „Zapfenstreich“ vojaške godbe in zaključna beseda deželnega glavarja.

Kaj naj bi bilo ob teh paralelah novega, ki naj bi obrnilo tudi pogled koroških Slovencev v skupno bodočnost? Oslane torej samo resnica, da je proslava „prilagojena našemu času“. Orientacijo na cilj, ki kaže v bodočnost, pa bo proslava dokazala šele, če se bo v idno distancirala od

„Kärntens Gelöbnis 1943: Die Lösung der Kärntner Frage bleibt weiterhin eine Hauptaufgabe der Partei und soll auch in diesem Jahr den Endzustand im Sinne des ungeteilten und freien Kärnten nähergebracht werden.“

Dokler koroške stranke in vlada tudi še 1976 prisegajo na „Lösung der Kärntner Frage auf Grund einer Minderheitenfeststellung noch in diesem Jahr“, za nas ni povoda, ne vzroka za praznovanje.

dr. Miran Zwitter

Nacistična miselnost še danes vplivno sooblikuje politično življenje na Koroškem

(kar se zopet prekriva s splošno protislovensko gonjo). Pridružuje se temu omalovaževanje nacifašističnih vojnih zločinov, predržno izkrivljanje značaja fašistične agresije itd. Iz teh korenin potem rastejo napadi z razstrelivom ali drugimi sredstvi na partizanska grobišča in spomenike, prav tako fizični napadi na posamezne Slovence in številne druge akcije, ki so naperjene proti slovenski narodni skupnosti v celoti ali posameznikom.

Kje se bolj kaže vpliv fašističnih in nacionalističnih krogov, kot v besedah in dejanjih avstrijskih politkov in oblasti?

„Z omenjanjem tesnih odnosov z nacionalsocializmom je treba biti posebno previden. Če bi hoteli aktivne politike danes presvetiti na njihove povezave z nacionalsocializmom, bi se ne mogli dosti načuditi“, je nedavno (Kärntner Tageszeitung, 27. 4. 1976) priznal Kärntner Abwehrkämpferbund, organizacija, ki je članica Heimatdiensta. Ker so torej pristaši te ideologije tako dobro zasidrani v vseh treh v avstrijskem parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strankah, pogosto postaja že prav težko, da bi tedaj, če v manjšinski politiki brezpogojno klonjejo zahtevam nemških nacionalistov, ločevali med tem, ali kapitulirajo pred silami, ki so organizirane izven strank, ali pa pomenijo koraki proti manjšini že uresničevanje strankinega programa.

Da si ne pridejo stranke in osebe političnega življenja z nemškonalističnimi organizacijami navzkriž, jim nudijo zaščito: deželni glavar Wagner je pred nekaj dnevi poudaril, da je proti prepovedi koroškega Heimatdiensta, predsednik koroške ljudske stranke Bacher pa je za svojo stranko dal Heimatdienstu celo po-

se je potrdilo v organiziranem podiranju dvojezičnih napisov in v agitaciji za ugotavljanje manjšine.

Res je, da se v gonji proti koroškim Slovencev in njihovim pravicam skušajo posluževati na videz demokratičnih gesel. Nadaljnji način je ta, da pod krinko gesel o „domovinski zvestobi in ljubezni“, o „svobodni in nedeljivi Koroški“ in podobnimi zaslepljajo ljudi. Šele preizkušnje, pred katere jih od časa do časa postavi zgodovinski razvoj, pokažejo kako puha in v resnici zlagana so vsa ta gesla. Pomislimo samo na leto 1938, kako so tedaj te sile, ki še danes jemljejo v zakup vso „domovinsko ljubezen“, vzklikale nemškemu nacionalsocializmu in njegovemu Führerju, ker je zbrisal z zemljevida Avstrijo. Nekaj let nato so pozdravljale tudi okupacijo Jugoslavije in priključitev nekaterih slovenskih predelov nemškemu rajhu. Tedaj nobeden od teh ni bil pripravljen, da bi ščitil meje. Prav tako so sile, ki so najbolj glasno vpile v svet svojo domovinsko ljubezen, jemale svojim so-deželanom, koroškim Slovencev, domovino in jih pregnale z domače zemlje v izgnanstvo.

Tako se kmalu pokaže, sploh če upoštevamo koroško „resničnost“, da je skorja okoli fašističnega jedra zelo tanka in da se vsa navidez še tako demokratična gesla kaj kmalu sprevržejo v nacionalistično demagogijo, katere zelo važen del je prav ideologija nacifašizma. Še bolj pa se razkrinkajo pristaši nemškega nacionalizma kot fašisti, če upoštevamo njihova gledanja na položaj in razvoj v svetu. Tedaj postaja tudi vsem, ki koroškega vprašanja ne poznajo, jasno, da v teh krogih ohranjajo nacifašistično ideologijo. Naj zadostujejo iz cele vrste primerov samo nekateri, na primer odnos do zahtev

terih so velesile in zavezniki ali vedeli, da ne morejo ogroziti obstoja svobodne in neodvisne republike, ali pa so bili o njih prepričani, da šele njihovo izpolnjevanje more jamčiti svoboden in neodvisen razvoj države. K drugi vrsti obveznosti prav gotovo spadajo tudi šesti, sedmi in deveti člen. Šesti govori o človekovih pravicah nasploh, ki jih mora spoštovati Avstrija, sedmi o pravicah slovenske in hrvaške manjšine, deveti pa o prepovedi kakršnekoli dejavnosti ali kakršnegakoli oživljanja fašistične in nacistične miselnosti. Avstrija je s tem sprejela obveznost, da nadaljuje tudi v času svoje neodvisnosti boj proti vsem oblikam in pojavom oživljanja ali ohranjanja nacizma in fašizma. Na Koroškem sta se nacizem in fašizem kljub tem jasnim predpisom s pomočjo napadalne politike napram slovenski narodni manjšini zasidrala in razbohotila v širokih krogih prebivalstva.

Najbrž zaradi teh določil poudarjajo tisti, ki ni niso doprinesli k obnovitvi svobodne in neodvisne republike Avstrije, da je bila Avstrija z državnim pogodbo v delih svoje suverenosti okrnjena (Kärntner Nachrichten, 22. 9. 1973). Če upoštevamo to prepričanje, seveda ni čuda, da se z vsemi močmi zaganjajo proti izpolnitvi tistih obveznosti, ki še danes, več kot dvajset let po podpisu, niso izpolnjene.

Kar se tiče nevarnosti teh sil za družbo, je treba omeniti sledeče: nikoli ne smemo pozabiti vedno veljavne resnice, da so tiste sile, ki so pripravljene odvzeti eni skupini demokratične pravice, pripravljene tudi na to, da jih odvzamejo vsem. Zato je borba proti tem silam slej ko prej aktualna in potrebna.

Teodor Domej

K O R O Š K I „ P R A S T R A H “ — E N K R A T Z D R U G E S T R A N I

2 TONE FERENC:

Spomenice o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji leta 1940

V prvi spomenici, ki obsega tri in pol strani besedila, je najprej poudaril, da je Mežiška dolina (okrog 360 km² in okrog 20.000 ljudi) vedno spadala h Koroški, dokler je ni od nje odtrgal nasilni mir v St. Germainu in jo priključil k Jugoslaviji. Železnica Celovec—Maribor, ki pelje skozi Mežiško dolino, je del prometnega trikotnika Gradec—Bruck—St. Vid ob Glini—Beljak—Celovec—Gradec, vendar se mora potnik, ki želi iz pokrajinskega glavnega mesta Celovec naravnost priti v okrogno mesto Wolfsberg, peljati čez jugoslovansko ozemlje. Vsa Mežiška dolina se zaradi svoje naravne omejenosti že po naravi nagiba h Koroški in je bila dolgo časa tudi njen sestavni del. Ko je opisoval gospodarski pomen območja, je Maier Kaibitsch poudaril, da glavno bogastvo pomenita rudnika svinca v Mežici in Črni ter da se mora industrija Mežiške doline za svoj nastanek in razcvet zahvaliti „izključno nemški ustvarjalnosti in podjetniški volji“. Pri opisu jezikovnih in narodnostnih razmer je prikazal lažno sliko, ko je trdil: „Čeprav del prebivalstva uporablja vindišarski občevelni jezik, je v Mežiški dolini pretežno del tega prebivalstva nemški.“ Neutemeljeno je sklepal, da bi se pri plebiscitu, če bi ta leta 1920 zajel tudi Mežiško dolino, več kot polovica prebivalstva izrekla za Avstrijo. Spome-

nico je Maier Kaibitsch sklepil z lažno trditvijo: „Še danes so razmere v Mežiški dolini takšne, da hoče večina prebivalstva nazaj h Koroški in Nemčiji.“ To upanje in ta goreča želja sta iz dneva v dan večji in kljub ostrim osamitvenim ukrepom, ki jih izvaja jugoslovanska vojska, prihajajo prav vsak dan odpotniki nemških Mežičanov na Koroško z željo in namero, da Mežiška dolina ne bi bila pozabljena nemška dežela.“

Spomenici je Maier Kaibitsch priložil zemljevid Koroške, na katerem je posebej začrtal meje območij, ki so po letu 1918 prišle pod Jugoslavijo in Italijo (Mežiška dolina I, Jezerško II in Kanalska dolina III). Na zemljevidu pa je še zarisana ena meja, in sicer med radovljiškim in kranjskim okrajem, kar pa je bilo že vprašanje nove spomenice.⁸

Spomenico je Maier Kaibitsch takoj poslal naprej; en izvod je dobil tudi salzburški gauleiter dr. Friedrich Rainer, koroški rojak, ki jo je prek svojega adjutanta Lea Kreinerja 16. julija 1940 posredoval referentu v oddelku „Nemčija“ nemškega zunanje ministristva in članu Ribbentropovega pribočništva⁹ SS-Oberführerju Rudolfu Likusu v grad Fuschl pri Innsbrucku.

Verjetno je tam tisti čas prebival nemški zunanji minister Joachim von Ribbentrop, ki je

tako tudi na ta način dobil Maier Kaibitschevo spomenico. Po tem, da je Maier Kaibitsch poslal najprej samo eno poslanico, bi lahko sklepali, da se je s tem zelo mudilo in niso utegnili počakati še na drugo. Maier Kaibitsch je namreč že sestavljal spomenico o „jeseniškem trikotniku“. To spomenico, ki ima 4 strani, je Maier Kaibitsch datiral samo z mesecem julijem 1940. V njej je najprej povedal, da je imel t. i. jeseniški trikotnik „na pariških mirovnih pogajanjih glede na svoj obseg popolnoma neprimerljiv pomen“. Pod pojmom jeseniški trikotnik so razumeli tudi dolini obeh Sav, tj. Save Bohinjke in Save Dolinke, ki sta se zabili kot klin med nekdanjo Avstrijo in Kraljevino Italijo. Potem kot je zemljepisno in gospodarsko opisal to območje ter poudaril pomen železarstva in prometnih zvez, je Maier Kaibitsch navedel, da si je Italija na mirovnih pogajanjih prizadevala, da bi imela v tem predelu neposredni stik z Avstrijo in da bi naj jeseniški trikotnik spadal k Avstriji, vendar je temu zelo nasprotovala Velika Britanija. Vprašanje pa je ostalo odprto prav do sklenitve rapalske mirovne pogodbe, ki je jeseniški trikotnik prisodila Jugoslaviji. Nato je navedel statistiko upadanja prometa na železnicah Celovec—Področja, Beljak—Področja, Področja—Jesenice in Jesenice—Trst v letih 1914, 1922 in 1935, poudarjal škodljive posledice razkosanja najkrajše železniške zveze med Berlinom in Trstom ter na koncu sklenil:

Treba je torej poskrbeti za to, da bi lahko bile popolnoma in v celoti izrabljene vse dane prometne značilnosti in da bi padle vse prometne ovire. Nevzdržno je tudi to, da več

kot 1000 km dolge železniške zveze od Berlina do Trsta seka le 40 km dolg kos, ki teče po tujem carsinskem območju in ovira neposredni železniški promet med rajhom in Trstom.

Ovire, ki hromijo promet v jeseniškem trikotniku je torej treba na nek način odstraniti, in sicer ali s priključitvijo k velikemu nemškemu rajhu ali najmanj z ustvaritvijo koridorja. Prva rešitev bi bila pravilna tudi z vojaškega gledišča.“

Tej spomenici je Maier Kaibitsch dodal dve prilogi, in sicer dve skici. Na prvi je prikazal obseg jeseniškega trikotnika, ki zajema severozahodni del Gorenjske z Radovljico vred, kljub temu da to mesto ne leži tik železniške proge Področja—Jesenice—Bohinjska Bistrica—Podbrdo. V „jeseniški trikotnik“ je vključil kar ves radovljiški okraj. Na drugi pa je prikazal glavne železniške zveze med Trstom in Berlinom ter razdaljo med njima, če tečejo čez jeseniški trikotnik ali mimo njega (čez Maribor, Ljubljano in Rakek).¹⁰

(Dalje v prihodnji številki)

⁸ Politisches Archiv Auswärtigen Amtes in Bonn (navojam: PAAA Bonn), Pol. XII, Bd. 7, Italien, Die Grenzen des Deutschen Reiches in Krain und Südtirol insbes. Asslinger Dreieck u. Miesstal 1940, Maier Kaibitscheva spomenica „Das Miesstal“ 8. julija 1940.

⁹ PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Kreinerjev dopis 16. 7. 1940.

¹⁰ PAAA, Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Maier Kaibitscheva spomenica „Das Dreieck von Assling“ iz julija 1940. Pr. Ferenc, Nacistična raznarodovalna politika, str. 109—110.

Odločen protest

Na nedeljskem zborovanju slovenskih občinskih odbornikov v narodnem domu v Št. Jakobu v R. so zveznemu prezidentu poslali protestno pismo s sledečo vsebino:

Slovenski občinski odborniki in zaupniki občine Št. Jakob v Rožu, zbrani dne 13. junija na protestnem zboru, odločno protestiramo proti nameravanemu preštevanju odnosno ugotavljanju manjšine.

Preštevanje, ki je v polnem nasprotju z določili člena 7 državne pogodbe, so v parlamentu zastopane stranke ponovno potrdile in to na žalost kljub temu, da je zadnje čase obstajalo upanje, da bo zvezna vlada le upoštevala predloge, ki so jih stavili koroški Slovenci v iskreni pripravljenosti sodelovanja za pravično rešitev našega narodnostnega vprašanja.

Naš protest velja vsem, ki skušajo revidirati avstrijsko državno pogodbo z aktivnim sodelovanjem za sklep nameravanega preštevanja. Velja pa tudi vsem, ki na odgovornih položajih trpijo tako početje, ki navsezadnje škoduje ugledu naše države v svetu ter demokraciji razvoju in miru v deželi, kajti s tem podpirajo nemško-nacionalistične in neonacistične nakane, ki so naši avstrijski državi že enkrat prinesle neizrečno gorje in nepopravljivo škodo.

SPD „Obir“ je vabilo na Obir

rojake sosednih društev iz Sel, Kota, Kaple, Šentlipša, Štarje vasi, Šentvida na binkoštni ponedeljek 7. junija letos. V vabilu je bilo med drugim rečeno: „... predlagamo, da ‚zasedemo‘ naš Obir z dobro voljo, s številno udeležbo in kakšnimi presenečenji...“ In glej: Prišlo je na napovedani dan (kljub neprijetnemu nebu v zgodnjih urah) nad 80 prijateljev gora in sosedov našega lepega kraja. Tako smo tudi listi, ki smo skozi pešočili od Kovača prek Spodnjejamniške steze na Peske — pod Jezerce (kjer stoji sedaj kapelska kočica) dosegli vrh Ojsterca (pravilno staro domače ime za vrh gore!!!) okoli trinajste ure. Gori smo se rokovali s trdoživimi Kočani izpod Grlovca in zapadnega dela Košute, se razveselili nasmehanih Selanov izpod Zeteč in sive Košute, se pozdravljali z vedrimi Vobenčani izpod Ojstre, se šalili z neugnanimi Lepenčani izpod zelenih robov, občudovali pogumne Šentlipšane, hvalili številne Kapelčane in se živeli takoj z vsemi drugimi kar na mah v prijateljsko vzdušje. Oči so žarele od planinskega navdušenja, nahrbtniki so se praznili, želodčki se polnili, jeziki se odžejali in vedra beseda je krožila med množico. Potem se je iz kroga žensk in deklet mehko dvignila pesem: „Glej, kak sončece sije od Obirja do vsej!“ Vse je prišlo sluhnilo. Na takem kraju ima pesem svoj poseben učinek. Lepa selska narodna konča z besedami „... saj si včasih bil moj.“ Prav te besede so dvignile Valentina Polanška, da je v imenu SPD Obir pozdravil prišleke. Navezujoč svoje misli na konec pravkar izpete pesmi je povedal, da pomenijo neke simbolično tudi za to goro, za Obir, za Ojstrc, kakor za celo vrsto drugih vrhov in krajev v tej deželi ob Dravi. Zakaj potujčevanje skozi stoletja spreminja naša ledinska imena, pa ne samo to, tudi naša rodbinska in naše primke popačijo. Zamisel SPD Obir-ja je, da se dobimo pogosto po raznih doma-

čih gorah. Da se med sabo tudi na tej poti povežemo. Da z našo prisotnostjo pokažemo, da smo mi domačini še tukaj na Koroškem doma. Da poznamo prava imena naših vrhov. Da ne pustimo potujčevati imena gora, krajev in samega sebe. Prišedši na Obir nazaj, je Valentin Polanšek na kratko orisal zgodovino Obirja, ki je kaj usodno povezana s krajem Obirsko. Imenska zveza je očitna. Žal pa je Obir danes tuja lastnina, žal je danes tukaj spodaj vse polno takih propalih Krnic, kot jih je opisal Prežihov Voranc v svojih „Samorastnikih“. V imenu udeležencev je podpredsednik SPZ, selski župan Herman Velik čestital obirskemu SPD k tej ideji „Srečanja vrh Obirja“, se zahvalil za vabilo vsem sosednim društvom. Naglasil je resnično po-

trebo, da se naši ljudje dobivajo na takih krajih, ne samo doli v tesni dolini po prireditvah in ob raznih vsakovrstnih srečanjih. Da je obirska pobuda posrečena akcija, je že presenetljivo število današnjih fukaj zbranih v dokaz. To naj bi postala tradicija. Končno smo tudi vsak samemu sebi dokazali, da smo še dobri, ko se povzpemo na tako višavo, je pripil Velik. Nato se je krog prepevajočih širil in širil, pa se je vrstila pesem za pesmijo. Najbrž vrh Ojstrca še ni toliko ljudi skupaj pelo toliko lepih naših slovenskih pesmi! Oglasila se je prav tako nabožna pesem kakor tudi partizanska. Zaorila pa je tudi Polanškova „Pozdrav Koroški“ (Glej, vrh Obirja sam stojim!) Članice Obirskega ženskega okteta seveda niso mogle mimo tega, da ne bi zapele še Polanškovo „Dečva z Obirja“. Vročje je rastlo v avtorjevi

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi člane društva na

OBČNI ZBOR

ki bo v nedeljo 27. junija 1976 ob 13. uri v planinski postojanki „Kočič nad Arihovo pečjo“ na Bleščeči planini.

Prosimo, da se občnega zbora zanesljivo udeležite. Odbor

duši in kaj lahko bi si s Kuharjem Mihijem delil solze sreče... S pesmijo smo se na povratku dalj časa zadrževali na kapelski koči, tako da je Rokijeva Kati zaradi poslušanja skoraj pozabila gostom streči. Pa še za konec je nas združevala pesem pri Kovaču, da smo bili vsi v novem narodnem ognju. Kako tudi ne, ko so na sončnem Obirju skupno peli pevci selskih, kapelskih, šentlipških, kočanskih in obirskih zborov. Tokrat je pesem zadobivala dvojen pomen zblizevanja, bratstva in srečne slovenske domače skupnosti. Morda je to skrivnost Obirja?

ŠPORTNI VESTNIK

● SLOVENSKI ATLETSKI KLUB PO ŠESTEM ZALETU NOGOMETNI MOJSTER

Nogometna ekipa Slovenskega atletskega kluba je končno dosegla svoj zastavljeni cilj. Potem ko se je 5 let več ali manj nesrečno borila za vstop v kvalitetnejši razred — štirikrat je zasedla častno mesto vicemojstra — je ob šesti obletnici svojega obstoja končno uspel povdvi, vstop v zaželjeni 1. razred. Igra Slovenskega atletskega kluba je bila šest let zrela in tako konstantna, da uspeh ni mogel izostati. Med klubi, ki so igrali v kletnem območju nogometnega prvenstva, pa si je ekipa Slovenskega atletskega kluba zasigurala kaj kmalu glas izrednega tekmeča, tako da so v boju za prvenstveno lovoriko morali priznati njegovo premoč. Pa tudi kva-

Slovenski atletski klub vabi na

VRTNO VESELICO SAK

v soboto 26. junija 1976 ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici. Za veselo razpoloženje bodo skrbeli Veseli Rožani. Prisrčno vabljeni!

litetnejši klubi, vsaj sodeč po njihovem stanju v višjih ligah, so morali že večkrat izraziti priznanje Slovenskemu atletskemu klubu, če je le ta nastopil na turnirjih ali prijateljskih tekmah proti njim. Kljub številnim priznanjem pa je izobesek slovenskega nogometa na Koroškem moral celih šest let čakati, da je napredoval v kvalitetnejšo nogometno skupino.

Ob vstopu v višji nogometni razred, v 1. koroški razred, je treba poleg celotne vrste nogometnega omeniti tudi posrečeno roko vodstva Slovenskega atletskega kluba, ki je v letošnjem prvenstvu zaupal izključno nogometšem iz Koroške. Ena največjih pridobitev, vratar Beno Kraut, je utegnil resno izpolniti kar dve funkciji: kot trener je znal pripraviti in navdušiti svoje soigralce tako, da so prihajali na prvenstvene tekme ne samo iz vse Koroške, marveč tudi iz Dunaja in Gradca, kot igralec pa je znal biti opora v obrambi in opora celemu moštvu. Izredni pa so bili tudi mlajši nogometiški, ki so brez pomanjkljivosti nadomestili mesta, ki so postala ob odhodu prijateljev iz Slovenije prazna. O ostalih izkušnih igralcev niti ne govorimo, saj so si z osvojitvijo mojstrske lovorike dali najboljšo sprječevalo. Sedaj pa seveda leži na vodstvu, da bo za novo nogometno sezono, ki bo glede kvalitetnejšega razreda nekoliko zahtevnejša, pritegnil iste igralce, ki so osvojili naziv „mojster“, in število igralcev v kadru povečal. Z

Bratska pomoč žrtvam potresa v Posočju

Da bi omogočili našim državljanom, ki delajo in živijo v tujini, in njihovim organizacijam, kot tudi tujim državljanom in organizacijam, da izrazijo svojo solidarnost in pripravljenost pomagati po potresu prizadetemu prebivalstvu v Posočju pri obnovi, je republiški odbor Rdečega križa Slovenije odprl tudi devizni račun, na katerega je možno nakazovati prispevke v devizah, in sicer:

50100-620-107-32002-285, republiški odbor RK Slovenije, Ljubljana, Mirje 19, z oznako: za pomoč in obnovo Posočja.

Istočasno sporočamo, da je dinarska sredstva možno nakazovati na žiro račun:

50103-678-51579, republiški odbor RK Slovenije Ljubljana, Mirje 19, z oznako: za pomoč in obnovo Posočja.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Št. Ilj ob Dravi

Farna dvorana v Št. Ilju ob Dravi je bila v soboto 12. junija zvečer polna navdušenih poslušalcev, ki so uživali ob lepih melodijah ženskega okteta SPD „Obir“ z Obirskega in ob veselih zvokih tamburaškega zbora, v katerem sodelujejo otroci iz Hodiš in Škofič.

Številne udeležence koncerta, ki se je odvijal pod naslovom „Se ob Dravi pesmi pojo“, je pozdravil domači župnik Petričič. Ker je bilo na prireditvi tudi nekaj nemških gostov in tudi drugih, ki ne razumejo slovenskega jezika je bila prireditev dvojezična.

Najprej je nastopil ženski oktet pod vodstvom Valentina Polanška.

Zveza koroških partizanov priredi za področje pliberške okolice v nedeljo, dne 11. julija 1976 enodnevni

IZLET

v Slovenijo. Obiskali bomo Begunje, Sv. Urha in partizansko bolnišnico Franjo. Stroški za vožnjo in kosilo znašajo 190 šil.

Prijave oddajte do najkasneje 4. julija 1976 v Posojilnici Pliberk.

ŠPORTNI VESTNIK

narščajem je SAK vsekakor dobro oskrbljen. V vrsti mladinske ekipe, ki je kakor članska ekipa osvojila mojstrsko lovoriko, se namreč nahajajo nadarjeni igralci (Velik in Polanšek sta nominirana v koroško mladinsko nogometno reprezentanco), ki bodo kaj kmalu lahko oblekli majice članov prve ekipe. Sicer pa po osvojitvi dveh mojstrskih nazivov ne bi smelo biti v višjem razredu nobenih težav.

● SLOVENSKI ATLETSKI KLUB — SELE 2:2 (1:0)

Nad 300 navdušenih navijačev iz cele Koroške je v nedeljo popoldan spremljalo četrti derbi med Slovenskim atletskim klubom in enajsterico iz Sel. Derbi je tokrat nekoliko zaostal za napetostjo in borbenostjo ostalih treh. Po vodstvu 2:0 za SAK, gole sta dala Jože Fera iz enajstmetrovke in Peter Waldhauser, je vse kazalo, da bo SAK zlahka odpravil z nasprotnikom. Z enajstmetrovko (Fl. Dovjak), ki jo je zakrivil Oraže, so Selani dosegli zadetek in poživili naposled napadalno igro. Po odličnem strelu Selana Florijana Dovjaka, ki ga je vratar Kraut prekratko odbil, se je znašla po splošnem vrvežu žoga v mreži SAK — 2:2. Dan je bil isti rezultat, kot v derbiju v Selah.

Točka, ki jo je dosegel Slovenski atletski klub, je pomenila predčasno osvojitve mojstrske lovorike. Igralci SAK so bili presrečni, posebej še tisti, ki so se za vstop borili celih šest let.

Na sporedu ima SAK sedaj le še prvenstveno tekmo proti Pokrčam, ki bo to nedeljo ob 14.30 uri na igrišču ob Koschatovi cesti v Celovcu.

Enajsterica iz Sel pa bo v nedeljo gostovala v Št. Janžu v Rožu.

V četrtem slovenskem derbiju sta si stali sledeči ekipi nasproti: SAK — Kraut, J. Pandel, Lampichler, Blajs, Hribar, Oraže, P. Waldhauser, Lipuš (Velik), Tratar, Fera, Woschitz; SELE — H. Olip, Weiss, N. Dovjak, O. Travnik, T. Travnik, N. Olip, Wassner (St. Olip), Mak (P. Olip), Fr. Dovjak, Starovasnik, Fl. Dovjak.

● V TRŽIČU ZMAGALA AVSTRIJKA

Mednarodni motokros v Podljubelju v razredu 250 ccm za „Nagrado Slovenije“ se je končal z dvojno zmago avstrijskih dirkačev. Zmagal je Siegfried Lerner pred Weissom in Švicarjem Haflingerjem. Na motokrosu, ki je bil posvečen 50. obletnici prirejanja dirk v Tržiču je tekmovalo 34 dirkačev iz Avstrije, Belgije, ČSSR, Danske, Madžarske, Romunije, Sovjetske zveze, Švice, Švedske, Zvezne republike Nemčije, Velike Britanije in Jugoslavije.

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi člane in prijatelje društva na

IZLET NA KRN (2245 m)

Zbirališče v soboto 19. junija 1976 ob 16. uri na Vršču, kjer se dobimo s planinci tovarne ISKRA in nato skupno nadaljujemo pot. Prenočevali bomo v Domu dr. K. Juge v dolini Lepeni in se naslednjega dne mimo znamenitega Krnskega jezera povzpeli na vrh Krna. Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku in mešani pevski zbor „Podjuna“ vabita na

POLETNO NOČ

v soboto 26. junija 1976 ob 20. uri v dvorani gostilne Schwarzl v Pliberku. Gostje možki pevski zbor „Vres“ DPD Svoboda iz Prevalj. Po koncertu bo prosta zabava s plesom. Igrajo „Fantje iz Podjune“ K številni udeležbi vabi odbor!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9071 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovljica

SYMBOL für exzellente REPRODUKTIONEN OFFSETLITHOS KLISCHÉES METALLBILDER

NOREA REPRO

KLAGENFURT - LINSENGASSE 59
TELEFON (0 42 72) 86 0 96